

EUROOPAN
KOMISSIO

Bryssel 20.7.2021
SWD(2021) 713 final

KOMISSION YKSIKÖIDEN VALMISTELUASIAKIRJA

Oikeusvaltiokertomus 2021
Luku: Oikeusvaltiotilanne Kroatiaassa

Oheisasiakirja

**KOMISSION EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE, EUROOPAN
TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN KOMITEALLE
ANTAMAAN TIEDONANTOON:**

Oikeusvaltiokertomus 2021
Oikeusvaltiotilanne Euroopan unionissa

{COM(2021) 700 final} - {SWD(2021) 701 final} - {SWD(2021) 702 final} -
{SWD(2021) 703 final} - {SWD(2021) 704 final} - {SWD(2021) 705 final} -
{SWD(2021) 706 final} - {SWD(2021) 707 final} - {SWD(2021) 708 final} -
{SWD(2021) 709 final} - {SWD(2021) 710 final} - {SWD(2021) 711 final} -
{SWD(2021) 712 final} - {SWD(2021) 714 final} - {SWD(2021) 715 final} -
{SWD(2021) 716 final} - {SWD(2021) 717 final} - {SWD(2021) 718 final} -
{SWD(2021) 719 final} - {SWD(2021) 720 final} - {SWD(2021) 721 final} -
{SWD(2021) 722 final} - {SWD(2021) 723 final} - {SWD(2021) 724 final} -
{SWD(2021) 725 final} - {SWD(2021) 726 final} - {SWD(2021) 727 final}

TIIVISTELMÄ

Kroatian oikeuslaitoksen toiminta on parantunut: oikeudenkäyntien kesto on lyhentynyt ja käsittelyruuhka vähentynyt. Lisäparannuksia tarvitaan kuitenkin vakavien tehokkuuteen ja laatuun liittyvien haasteiden ratkaisemiseksi. Uusien sähköisten viestintävälineiden yleistymisen tuomioistuimissa on johtanut niiden käytön asteittaiseen kasvuun. Meneillään oleva korkeimman oikeuden uuden presidentin nimittämisprosessi on herättänyt kiistoja ja antanut aiheita toistuviin julkisiin lausuntoihin, joissa vähätellään tuomareita. Korkeimman oikeuden seuraavaa presidenttiä koskevien eriävien näkemysten vuoksi perustuslakituomioistuin korosti valtion viranomaisten välisen yhteistyön merkitystä. Valtion tuomarineuvosto teki ehdotuksia vahvistaakseen rooliaan tuomareiden valinnassa. Tätä kysymystä käsiteltiin jo oikeusvaltiota koskevassa vuosikertomuksessa 2020. Tuomarien väitetyt eettiset rikkomukset ja kurinpitorikkomukset johtivat oikeudenkäynteihin valtion tuomarineuvostossa ja tuomarineuvostoissa sekä rikostutkintaan. Oikeuslaitoksen riippumattomuuden tasoa pidetään hyvin alhaisena. Valtion tuomarineuvoston ja syyttäjäneuvostojen henkilöresurssit ovat edelleen puutteellisia, vaikka tuomareiden ja valtion syyttäjien äskettäin julkaistujen varallisuusilmoitusten tarkastamiseen on osoitettu jonkin verran lisähenkilöstöä.

Uusi korruptiontorjuntastrategia vuosiksi 2021–2030 on julkisen kuulemisen kohteena. Edellisen strategian tapaan sitä koskevassa ehdotusluonnoksessa kaavaillaan myös parhaillaan valmisteilla olevan eturistiriitojen ehkäisemistä koskevan oikeudellisen kehityksen tiukentamista. Hallituksen jäsenten ja parlamentin jäsenten eettiset säännöt puuttuvat edelleen, ja pyöröovi-ilmiötä säännellään vain osittain. Lobbaustoimintaa koskevia yksityiskohtaisia sääntöjä ei ole vielä otettu käyttöön. Vaikka hallituksen jäsenten poliittisen koskemattomuuden puitteita koskevista muutoksista on ilmoitettu, lainsäädäntötoimia ei ole vielä toteutettu. Julkiset hankintamenettelyt ovat edelleen korruptiolle erittäin riskialtis ala, ja väärinkäytösten paljastajien ilmoitusten perusteella onkin havaittu useita tapauksia. Korkean tason korruptiota koskeva syytteenpano ja tutkinta jatkuvat, mutta pitkittyneiden oikeudenkäyntien vuoksi tuomiot usein viivästyvät.

Kroatia on päivittämässä medialainsäädäntöään audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä. Sähköisestä viestinnästä annetun lain tarkistus on määrä hyväksyä vielä vuonna 2021. Huoli sähköisen viestinnän viraston poliittisesta riippumattomuudesta on edelleen olemassa, ja sen hallintoelimen mahdollisille jäsenille on kaavailtu uusia pätevyysvaatimuksia lain tarkistamisen yhteydessä. Kroatiassa on vankat puitteet tiedotusvälineiden omistusta koskevien tietojen avoimuudelle, ja se suunnittelee lisäparannuksia. Vaikka valtion maksamaa ilmoitustoimintaa säännellään osittain sähköistä mediaa koskevalla lailla, sidosryhmien mukaan se heikentää usein tällaisesta rahoituksesta taloudellisesti riippuvaisten tiedotusvälineiden poliittista riippumattomuutta erityisesti paikallistasolla. Toimittajien suojelua koskeva oikeudellinen kehitys on olemassa, mutta toimittajia uhkaillaan yhä. Erityisesti toimittajiin kohdistuvien strategisten, julkisen osallistumisen häirintätarkoituksessa nostettujen kanteiden suuri määrä on edelleen vakava huolenaihe. Tiedonsaanti on varmistettu lailla, mutta toimittajien pyyntöjen käsittelyssä on edelleen viiveitä.

Keskinäisen valvonnan osalta voidaan todeta, että vaikka julkiset kuulemiset sisältyvät lainsäädäntömenettelyihin, sidosryhmät pitävät kansalaisten osallistumista pikemminkin muodollisena kuin sisällöllisenä. Kroatia ei julistanut poikkeustilaa, ja covid-19-pandemiaan liittyviä toimenpiteitä on toteutettu tartuntatauteja koskevan, kahdesti muutetun lain perusteella. Perustuslakituomioistuin on tarkastellut näitä toimenpiteitä ja todennut, että ne ovat perustuslain mukaisia. Se on todennut myös, että parlamentin olisi löydettävä keinot

taata tehtäviensä hoitaminen pandemian aikana. Oikeusasiamiehen tutkimusten suorittamiseen tarvittavien tietojen saantia pitää parantaa. Vuodesta 2016 valmisteltu kansalaisyhteiskunnan kehittämistä tukeva kansallinen suunnitelma vuosiksi 2021–2027 on edelleen hyväksymättä, mikä mainittiin oikeusvaltiota koskevassa vuosikertomuksessa 2020.

I. OIKEUSLAITOS

Kroatiassa on kolmitasoinen oikeusjärjestelmä, jossa on yleisiä ja erikoistuneita tuomioistuimia. Ensimmäisen oikeusasteen yleiset tuomioistuimet, jotka käsittelevät siviili- ja rikosasioita, koostuvat kunnallisista tuomioistuimista (34), kun taas maakunnalliset (15) tuomioistuimet ovat toisen oikeusasteen yleisiä tuomioistuimia, joilla on tiettyä toimivaltaa myös ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimina. Ensimmäisen oikeusasteen erityistuomioistuimia ovat yhdeksän kauppautuomioistuinta ja neljä hallintotuomioistuinta. Toisen oikeusasteen erityistuomioistuimia ovat korkein rikostuomioistuin, korkein rikkomustuomioistuin, korkein kauppautuomioistuin ja korkein hallinto-oikeus. Korkein oikeus käsittelee kaikenlaisia asioita. Perustuslakituomioistuin suorittaa perustuslainmukaisuuden valvontaa. Riippumaton valtion tuomarineuvosto varmistaa oikeuslaitoksen autonomian ja riippumattomuuden.¹ Valtion syyttäjänvirasto on autonominen ja riippumaton lainkäyttöelin, joka toimii syyttäjälaitoksena, toteuttaa oikeustoimia valtion omaisuuden suojelemiseksi ja käyttää oikeussuojakeinoja perustuslain ja lakien suojaamiseksi. Jokaista valtion syyttäjänvirastoa johtaa ylin syyttäjänviranomaisena. Valtakunnansyyttäjä johtaa Kroatian tasavallan valtion syyttäjänvirastoa, joka on ylin syyttäjänviranomaisena. Valtion syyttäjien ja apulaissyyttäjien nimittämistä ja uraa koskevat valtuudet kuuluvat valtion syyttäjänneuvostolle, kun taas edustusvaltuudet ja viraston johtaminen kuuluvat valtakunnansyyttäjälle.² Valtion syyttäjänneuvosto on riippumaton itsehallintoelin, jonka tehtävänä on varmistaa valtion syyttäjänviraston autonomia ja riippumattomuus.³ Kroatia osallistuu Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) toimintaan. Kroatian asianajajaliitto on riippumaton, itsehallinnollinen ammattialajärjestö, joka vastaa asianajajia koskevista kurinpitomenettelyistä.⁴

¹ Valtion tuomarineuvosto on oikeuslaitoksen itsehallintoelin, jossa on 11 jäsentä, joista seitsemän on muiden tuomareiden valitsema tuomareita, kaksi yliopiston oikeustieteen professoreita ja kaksi parlamentin jäseniä, joista toinen edustaa oppositiota. Neuvoston jäsenet valitaan neljäksi vuodeksi, ja heidät voidaan valita uudelleen vain kerran. Neuvoston tehtävänä on nimittää ja erottaa tuomareita ja tuomioistuinten presidenttejä, päättää tuomareiden koskemattomuudesta, siirroista ja ulkoisesta toiminnasta, toteuttaa kurinpitomenettelyjä ja päättää tuomareiden kurinpidollisesta vastuusta, osallistua tuomareiden ja tuomioistuinten kirjaajien koulutukseen, vahvistaa tuomareiden arviointimenetelmät, pitää henkilötietorekisteriä ja tarkistaa tuomareiden varallisuusilmoitukset.

² EU:n oikeusalan tulostaulu 2019, kaaviot 55–57.

³ Valtion syyttäjänneuvosto on 11 jäsentä käsittävä syyttäjän itsehallinnollinen elin, joka koostuu seitsemästä syyttäjien keskuudestaan valitsemasta apulaissyyttäjistä, kahdesta yliopiston oikeustieteen professorista ja kahdesta parlamentin jäsenestä, joista toinen edustaa oppositiota. Neuvoston jäsenet valitaan neljäksi vuodeksi, ja heidät voidaan valita uudelleen vain kerran. Neuvoston toimeksiantoon kuuluvat nimitykset ja erottamiset, päätökset ulkoisesta toiminnasta, koulutukseen osallistuminen, arviointeja koskevista vastalauseista päättäminen, henkilörekisterien pitäminen, syyttäjien ja apulaissyyttäjien varallisuusilmoitusten tarkistaminen sekä siirtämisestä päättäminen, kurinpitomenettelyjen toteuttaminen ja apulaissyyttäjien kurinpidollisesta vastuusta päättäminen.

⁴ Asianajajaliiton yleiskokous valitsee Kroatian asianajajaliiton perussäännön mukaisesti kurinpitotuomioistuimen (joka koostuu vähintään viidestä jäsenestä ja päättää vakavammista rikkomuksista sekä kurinpitoneuvostojen päätöksiä koskevista muutoksenhauista) ja ylemmän kurinpitotuomioistuimen (joka koostuu vähintään viidestä jäsenestä ja päättää kurinpitotuomioistuimen päätöksistä tehdyistä

Riippumattomuus

Käsitys oikeuslaitoksen riippumattomuudesta on ollut laskusuunnassa. Kansalaisten käsitys oikeuslaitoksen riippumattomuudesta on heikentynyt vuonna 2021 ja on edelleen EU:n alhaisin (osuus kansalaisista, joiden käsityksen mukaan oikeuslaitoksen riippumattomuus on melko hyvä tai erittäin hyvä, laski 24 prosentista 17 prosenttiin).⁵ Yritysten käsitys riippumattomuudesta on myös hyvin alhainen, ja se putosi EU:n alhaisimmaksi (yritysten osuus, joiden käsityksen mukaan oikeuslaitoksen riippumattomuus on melko hyvä tai erittäin hyvä, pysyi 16 prosentissa, ja niiden yritysten osuus, jotka pitivät riippumattomuutta erittäin huonona, kasvoi 36 prosentista 43 prosenttiin).⁶ EU:n oikeusalan vuoden 2021 tulostaulu osoittaa, että laskusuuntaus on jatkunut vuodesta 2016. Kansalaisten useimmiten mainitsema syy siihen, miksi he eivät pidä oikeuslaitosta ja tuomareita riippumattomina, on käsitys vaikuttamisyrityksistä ja painostuksesta hallituksen ja poliitikkojen taholta.⁷ Yksityiskohtaisemmat selvitykset voisivat auttaa käsittelemään näitä kysymyksiä tarkastelemalla oikeuslaitoksen eri sidosryhmien erityisiä syitä siihen, että oikeuslaitoksen riippumattomuutta pidetään jatkuvasti heikkona.⁸

Meneillään oleva korkeimman oikeuden uuden presidentin nimittämisprosessi on herättänyt kiistaa, ja perustuslakituomioistuin korosti valtion viranomaisten välisen yhteistyön merkitystä. Uuden presidentin nimittämisprosessi on johtanut valtion viranomaisten korkeimpien edustajien väliseen tiiviiseen näkemystenvaihtoon ja toistuviin kielteisiin lausuntoihin⁹ korkeimmasta oikeudesta ja muista tuomareista. Perustuslain mukaan parlamentti nimittää korkeimman oikeuden presidentin tasavallan presidentin ehdotuksesta.¹⁰ Korkeimman oikeuden yleiskokous ja asiasta vastaava parlamentin valiokunta antavat lausuntonsa ehdokkaista.¹¹ Kuten perustuslakituomioistuin on selventänyt, nämä lausunnot, jotka on annettava kaikista ehdokkaista, eivät sido tasavallan presidenttiä.¹² Vuonna 2018 hyväksytyjen muutosten mukaisesti¹³ valtion tuomarineuvosto toimitti helmikuussa 2021

valituksista), kun taas asianajajaliiton johtokunta valitsee kurinpitoneuvostot (jotka koostuvat vähintään kolmesta jäsenestä ja päättävät vähäisemmistä rikkomuksista).

⁵ EU:n oikeusalan tulostaulu 2021, kaavio 48. Käsitys oikeuslaitoksen riippumattomuudesta on luokiteltu seuraavasti: erittäin huono (alle 30 % vastaajista pitää oikeuslaitoksen riippumattomuutta melko hyvänä ja erittäin hyvänä); huono (30–39 %), keskinkertainen (40–59 %), hyvä (60–75 %), erittäin hyvä (yli 75 %).

⁶ EU:n oikeusalan tulostaulu 2021, kaavio 50.

⁷ EU:n oikeusalan tulostaulu 2021, kaavio 49. Yritysten useimmiten mainitsema syy on käsitys vaikuttamisyrityksistä tai painostuksesta taloudellisten tai muiden intressiryhmien taholta ja lähes yhtä tärkeänä käsitys vaikuttamisyrityksistä tai painostuksesta hallituksen ja poliitikoiden taholta. EU:n oikeusalan tulostaulu 2021, kaavio 51. On huomionarvoista, että nämä syyt mainitsevien osuus suuresta yleisöstä ja yrityksistä on viiden vuoden aikana pysynyt EU:n suhteellisesti suurimpana.

⁸ Tuomioistuinten käyttäjille ja ammattilaisille tehtiin viimeksi vuonna 2015 kattava kysely, jonka aiheena olivat oikeuspalvelujen saatavuus, asiakaspalvelu tuomioistuimissa, oikeuskäsittelyn eteneminen, tuomioistuimen tuomio ja asianajajan tarjoama palvelu. EU:n oikeusalan tulostaulu 2017, kaavio 45. Ks. myös EU:n oikeusalan tulostaulu 2018, kaavio 49, EU:n oikeusalan tulostaulu 2019, kaavio 42, EU:n oikeusalan tulostaulu 2020, kaavio 42, ja EU:n oikeusalan tulostaulu 2021, kaavio 37, joista käy ilmi, että vuosina 2016–2019 ei tehty kyselyjä.

⁹ Tietyt toimeenpanovallan edustajat esittivät nämä lausunnot. Vastauksena tuomariyhdistys ja korkein oikeus antoivat lehdistötiedotteita, joissa arvosteltiin tällaisia lausuntoja, esim. korkeimman oikeuden yleiskokous, lehdistötiedote 26.3.2021; tuomariyhdistys, lehdistötiedote 29.4.2021; korkeimman oikeuden yleiskokous, lehdistötiedote 18.5.2021.

¹⁰ Kroatian tasavallan perustuslaki, 116 §:n 2 momentti.

¹¹ Kroatian tasavallan perustuslaki, 116 §:n 2 momentti.

¹² Perustuslakituomioistuimen tuomio 23.3.2021, U-I-1039/2021, 18.1 kohta.

¹³ Tuomioistuimista annettuun lakiin vuonna 2018 tehdyillä muutoksilla otettiin käyttöön vaatimus, jonka mukaan Euroopan unionin virallisessa lehdessä on julkaistava ilmoitus korkeimman oikeuden presidentin

tasavallan presidentin kansliaan kolmen ehdokkaan hakemukset (mukaan lukien virassa oleva korkeimman oikeuden presidentti). Tasavallan presidentti ehdotti parlamentille ehdokasta, joka ei ollut hakenut avointa virkaa, ja väitti, että tuomioistuinkiin vuonna 2018 tehdyt muutokset, joilla avointa virkaa koskeva hakumenettely vahvistettiin, ovat perustuslain vastaisia¹⁴. Perustuslakituomioistuin totesi myöhemmin, että vuoden 2018 muutokset ovat perustuslain mukaisia.¹⁵ Tuomioistuin selvensi, että tasavallan presidentti voi valita ainoastaan avointa virkaa hakeneiden ehdokkaiden joukosta; presidentti voi kuitenkin päättää olla ehdottamatta ketään paikkaa hakeneista ehdokkaista, ja ilmoittaa asiasta parlamentille.¹⁶ Hylätyllä ehdokkaalla on oikeus pyytää parlamentin päätöksen uudelleentarkastelua perustuslakituomioistuimessa.¹⁷ Tuomioistuin korosti myös perustuslaillista vaatimusta, jonka mukaan valtion viranomaisten on tehtävä yhteistyötä yhteisten ratkaisujen löytämiseksi oikeusvaltioperiaatteen mukaisesti ja epävakautta aiheuttavien tilanteiden välttämiseksi, koska ne haittaisivat korkeimman oikeuden toimintaa.¹⁸ Perustuslakituomioistuimen tuomion jälkeen tasavallan presidentti pyysi viran julkaisemista uudelleen.¹⁹ Uuden ilmoituksen julkaisemisen jälkeen tasavallan presidentti ehdotti parlamentille kesäkuussa 2021 yhtä viidestä ehdokkaasta (yksikään korkeimman oikeuden nykyinen tuomari ei hakenut), mutta parlamentti ei nimittänyt ehdokasta²⁰. Valtion tuomarineuvosto julkaisi 7. heinäkuuta 2021 kolmannen julkisen haun. Koska korkeimman oikeuden uutta presidenttiä ei ole nimitetty ennen nykyisen presidentin toimikauden päättymistä, korkeimman oikeuden varapresidentti hoitaa tätä tehtävää mahdollisesti pitkään.²¹ Kun otetaan huomioon, että korkeimman oikeuden presidenttiehdokas voitaisiin samanaikaisesti nimittää myös uudeksi tuomariksi (jos henkilö ei ollut jo tuomari), on syytä huomata, että tuomareiden valintaprosessia koskevien Euroopan neuvoston suositusten mukaan kun perustuslain tai muiden lakien säännösten

avoimesta virasta ja että avointa virkaa koskevan menettelyn hallinnoinnista vastaa valtion tuomarineuvosto (tuomioistuimista annettu laki, 44, 44.a ja 44.b § muutoksineen). Valtion tuomarineuvosto julkaisee ehdokkaiden ansioluettelot ja korkeimman oikeuden työohjelmat verkkosivustollaan. Tämän jälkeen neuvosto toimittaa ehdokkaiden hakemukset tasavallan presidentin kansliaan, joka pyytää ehdokkaita koskevia lausuntoja korkeimman oikeuden tuomareiden yleiskokoukselta ja toimivaltaiselta parlamentin valiokunnalta. On huomattava, että valtion tuomarineuvostolla on ainoastaan hallinnollinen rooli avointa virkaa koskevassa menettelyssä, eikä se ota kantaa ehdokkaisiin eikä valitse heitä.

¹⁴ Tasavallan presidentin kanslia, lehdistötiedote 8.3.2021. Aiemmassa haastattelussa tasavallan presidentti totesi, ettei hän aio ehdottaa yhtäkään kolmesta ehdokkaasta, koska se ”poikkeaisi merkittävästi perustuslaillisesta tavasta”. Hän totesi myös, että ”laki, jossa valtion tuomarineuvostolle annetaan rooli [avointa virkaa koskevassa menettelyssä], on hyödytön” ja että hän ei valitse ehdokasta korkeimman oikeuden tuomareista.

¹⁵ Perustuslakituomioistuimen tuomio 23.3.2021, U-I-1039/2021, U-I-1620/21. Perustuslainmukaisuuden valvontaa koskevan aloitteen teki kansalainen.

¹⁶ Perustuslakituomioistuimen tuomio 23.3.2021, U-I-1039/2021, U-I-1620/21, 18.2 ja 18.2.1 kohta. Tuomioistuin selvensi, että valtion tuomarineuvoston olisi toimitettava tasavallan presidentille ainoastaan sellaiset hakemukset, jotka ovat päteviä ja täyttävät lakisääteiset vaatimukset (18.1 kohta). Tuomioistuin korosti myös, että vuoden 2018 muutosten mukaan neuvoston on nimitettävä uusi korkeimman oikeuden presidentti tuomarin vakinaiseen virkaan tavanomaisten menettelyjen ulkopuolella, jos kyseinen henkilö ei ole aiemmin ollut tuomari (18.2.6 kohta).

¹⁷ Perustuslakituomioistuimen tuomio 23.3.2021, U-I-1039/2021, U-I-1620/21, 18.2.6 kohta.

¹⁸ Perustuslakituomioistuimen tuomio 23.3.2021, U-I-1039/2021, U-I-1620/21, 18.2.1 kohta.

¹⁹ Tasavallan presidentin kanslia, lehdistötiedote 25.3.2021.

²⁰ Korkeimman oikeuden yleiskokous ei antanut myönteistä lausuntoa yhdellekään niistä (korkein oikeus, lehdistötiedote 18.5.2021). Esiteltyään korkeimman oikeuden toimintaa koskevat ohjelmansa parlamentin oikeusasioden valiokunnalle 8. kesäkuuta 2021 kukaan jäljellä olevasta neljästä ehdokkaasta (yksi ehdokas vetäytyi) ei saanut valiokunnan jäsenten äänten enemmistöä. Ehdotettu ehdokas ei saanut vaadittua enemmistöä 25. kesäkuuta 2021 parlamentin täysistunnossa.

²¹ Tuomioistuimista annettu laki, 44.c §. Nimitysmenettely on kiistanalainen ja johtanut kahteen peräkkäiseen julkiseen hakuun. Jos parlamentti ei päästä sopimukseen, prosessi voi jatkua edelleen.

mukaan päätökset tekee valtionpäämies, hallitus tai lainsäädäntövallan käyttäjä, tulisi kyseisen nimittävän tahon käytännössä noudattaa riippumattoman toimivaltaisen viranomaisen, joka merkittävässä määrin koostuu oikeuslaitoksen edustajista (tässä tapauksessa korkeimman oikeuden yleiskokouksen), lausuntoa.²²

Valtion tuomarineuvosto teki ehdotuksia vahvistaakseen asemaansa tuomareiden valinnassa. Oikeusvaltiota koskevassa vuosikertomuksessa 2020 todettiin, että valtion tuomarineuvostolla ja valtion syyttäjäneuvostolla on edessään haasteita, jotka johtuvat muutoksista, joilla heikennettiin niiden roolia tuomareiden ja valtion syyttäjien valinnassa²³. Tuomareiden osalta vuoden 2018 muutoksissa vähennettiin niiden pisteiden määrää, jotka valtion tuomarineuvosto voi myöntää hakijoille haastattelun perusteella, mikä heikensi neuvoston mahdollisuutta tehdä ero hakijoiden välillä.²⁴ Maaliskuussa 2021 valtion tuomarineuvosto laati analyysin tuomareiden valintaa koskevan lain säännöksistä ja ehdotti muutoksia²⁵. Neuvosto korosti, että nykyiset säännökset, joilla ehdokkaille myönnetään pisteitä valintamenettelyssä, vaarantavat sen mahdollisuuden toimia riippumattomana ja autonomisena elimenä, jonka tehtävänä on varmistaa oikeuslaitoksen riippumattomuus. Neuvoston mukaan nykyisessä järjestelmässä, jossa oikeusviranomaisia kouluttavassa valtion oppilaitoksessa saavutetut pisteet ovat ratkaisevassa asemassa tuomareiden valinnassa, neuvostolla ei ole merkittävää roolia eikä vaikutusvaltaa tuomareiden valinnassa. Uusissa ehdotuksissa pohditaan, miten neuvoston roolia valintaprosessissa voitaisiin parantaa. Neuvosto ehdotti myös parannuksia tuomareita koskevien kurinpitomenettelyjen kehykseen erityisesti määräaikojen osalta. Tältä osin valtion tuomarineuvoston ja syyttäjäneuvoston käytettävissä olevat resurssit ovat tärkeitä tekijöitä molempien neuvostojen työn laadun parantamisessa.

Valtion tuomarineuvosto ja valtion syyttäjäneuvosto saivat lisäresursseja tarkistaakseen tuomareiden ja valtion syyttäjien äskettäin julkaistut varallisuusilmoitukset. Tammikuussa 2021 tuomareiden ja valtion syyttäjien varallisuusilmoitukset julkaistiin verkossa ja ne tulivat julkisesti saataville.²⁶ Oikeusvaltiota koskevassa vuosikertomuksessa

²² CM/Rec(2010)12, 47 kohta. Unionin oikeuden mukaan tuomarineuvoston kaltaisen elimen osallistuminen tuomareiden nimitysmenettelyyn voi osaltaan edistää tämän menettelyn objektiivisuutta rajaamalla toimeenpanovallan käyttäjien harkintavaltaa tällaisten nimitysten osalta, kunhan kyseinen neuvosto on riittävän riippumaton. Euroopan unionin tuomioistuimen tuomio, asia C-824/18, AB ym., 124–127 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

²³ Valtion tuomarineuvostosta annettuun lakiin vuonna 2018 tehdyt muutokset. Tuomarien ja syyttäjien virat täytetään ansioihin perustuvalla menettelyllä, joka perustuu puolestaan pisteytysjärjestelmään, jossa otetaan huomioon kaksi seikkaa. Ensimmäinen on joko ehdokkaiden lopullinen pistemäärä kansallisessa tuomari- tai syyttäjäkoulussa tai, jos kyseessä on nykyisen tuomarin nimittäminen toiseen tuomioistuimeen, arvio oikeudenkäytöstä. Toinen on haastattelu asianomaisessa neuvostossa. Oikeusvaltiokertomus 2020, luku oikeusvaltiotilanteesta Kroatiassa, s. 3 ja 4.

²⁴ Muutoksilla myös rajoitettiin ehdokkaiden joukkoa, josta neuvostot voivat valita ehdokkaita haastatteluun. Näiden muutosten vaikutukset näkyivät joissakin nimitysmenettelyissä vuosina 2019 ja 2020, jolloin neuvostoilla oli vaikeuksia yrittäessään välttää nimittämismenettelyn kaventumisen mekaaniseen pisteiden laskentaan. Oikeusvaltiokertomus 2020, luku oikeusvaltiotilanteesta Kroatiassa, s. 4.

²⁵ Valtion tuomarineuvosto ehdotti muutoksia valtion tuomarineuvostosta annettuun lakiin, erityisesti hakijan haastattelun jälkeen annettujen pisteiden määrän lisäämistä ennen vuoden 2018 muutoksia vallinneelle tasolle ja niiden säännösten tarkistamista, joiden perusteella hakijat voidaan kutsua haastatteluun. Kroatiaan tehdyn vierailun yhteydessä saadut tiedot.

²⁶ Tuomareiden, valtion syyttäjien ja apulaissyyttäjien omaisuutta koskevien kertomusten toimittamista, toteuttamista, valvontaa ja julkaisemista koskeva muutettu järjestelmä (omaisuusilmoitukset) otettiin lakiin vuonna 2018. Tuomareiden ja valtion syyttäjien on toimitettava varallisuusilmoituksensa sähköisessä muodossa, ja heidän omaisuuttaan koskevat tiedot ovat julkisia ja ne julkaistaan neuvostojen verkkosivuilla

2020 todettiin, että sähköisiin välineisiin liittyvää tukea ja riittäviä henkilöresursseja tarvittaisiin sen varmistamiseksi, että valtion tuomarineuvosto ja valtion syyttäjäneuvosto voivat tarkistaa ilmoitukset tehokkaasti ja nopeasti, mahdollisuuksien mukaan jo ennen niiden julkaisemista verkossa. Molemmat neuvostot ovat ryhtyneet toimiin, jotta niiden tieto- ja viestintäteknikkajärjestelmät voidaan liittää toimivaltaisten viranomaisten tietokantoihin.²⁷ Neuvostojen liittäminen näihin tietokantoihin mahdollistaisi varojen tehokkaamman tarkistamisen.²⁸ Kuten oikeusvaltiota koskevassa vuosikertomuksessa 2020 todetaan, näissä tieto- ja viestintäteknikkajärjestelmissä ei automaattisesti havaita epäjohtonmukaisuuksia tuomareiden ja valtion syyttäjien ilmoitetun ja todellisen varallisuuden välillä. Huhtikuussa 2021 neuvostoihin otettiin kolme virkamiestä (yksi virkamies siirrettiin valtion syyttäjäneuvostoon ja kaksi valtion tuomarineuvostoon), jotka siirrettiin väliaikaisesti oikeus- ja hallintoministeriöstä avustamaan varallisuusilmoitusten manuaalisessa todentamisessa.²⁹ Molempia neuvostoja varten on tarkoitus ottaa käyttöön automaattinen ohjelmistoratkaisu, jonka tavoitteena on tietojen automaattinen vertailu, ja se on tarkoitus ottaa käyttöön vuoden 2021 loppuun mennessä. Ohjelmistoratkaisuun on tarkoitus tehdä lisäparannuksia sekä molempien neuvostojen että eturistiriitojen ratkaisemista käsittelevän komission osalta (joka on käyttänyt ohjelmistoratkaisua vuodesta 2018) vasta vuonna 2024 kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisesti.³⁰

Valtion tuomarineuvosto, tuomarineuvostot ja tutkintaviranomaiset reagoivat useisiin tuomareiden väitettyihin eettisiin rikkomuksiin ja kurinpitörikkomuksiin. Vuoden 2021 alussa lehdistössä raportoitiin laajasti useista tuomareita koskeneista tapauksista, joista on keskusteltu julkisesti ja joiden väitetään tapahtuneen vuosina 2020 ja 2021. Yhdessä tapauksessa oli mukana viisi tuomaria, joiden väitettiin rikkoneen covid-19-pandemian rajoituksia. Korkeimman oikeuden presidentti aloitti tuomareiden eettisten sääntöjen rikkomista koskevan menettelyn.³¹ Maaliskuussa yksi tuomarineuvosto totesi yhtä tuomaria koskevan rikkomisen, kun taas toinen tuomarineuvosto ei havainnut rikkomuksia muiden neljän tuomarin osalta. Kaikkia viittä päätöstä koskevassa muutoksenhaussa eettinen neuvosto päätti 13. toukokuuta 2021, että kaikki viisi tuomaria rikkoivat tuomareiden eettisiä sääntöjä covid-19-pandemian rajoitusten rikkomisen vuoksi.³² Toinen tapaus koski väitteitä puolueettomuuden loukkauksista ja epäilyyn (merkittävä julkinen henkilö) tekemistä epäasianmukaisista lahjoituksista asian ratkaiseville tuomareille rikosasiassa, jossa asianomaisen tuomioistuimen presidentti aloitti kurinpitomenettelyn valtion tuomarineuvostossa. Tuomareita koskevat menettelyt, myös rikosoikeudelliset menettelyt,

tietosuojasääntöjä noudattaen. Kroatian panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 3–5, 17 ja 18.

²⁷ Kroatian panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 3 ja 17. Päästäkseen muiden toimielinten (esim. verohallinto, rahoitusvirasto, liikenneministeriö, maatalousministeriö, maarekisteri, kiinteistörekisteri) tietokantoihin molempien neuvostojen on tehtävä kunkin toimielimen kanssa sopimus, jossa täsmennetään, minkälaisia tietoja jaetaan, ja joka sisältää tietosuojasäännöksiä.

²⁸ Kroatiaan tehdyn vierailun yhteydessä saadut tiedot.

²⁹ Oikeus- ja hallintoministeriö järjesti helmikuussa 2021 kolmikantakokouksen eturistiriitojen ratkaisukomission ja valtion tuomarineuvoston edustajien kanssa vaihtaakseen kokemuksia tieto- ja viestintäteknikan sovellusten käyttöönotosta. Kroatian panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 18.

³⁰ Ilmoitettu Kroatian hallituksen 18. toukokuuta 2021 toimittamassa kansallisessa elpymis- ja palautumissuunnitelmassa.

³¹ Korkein oikeus, korkeimman oikeuden presidentin pyyntö, 5.3.2021.

³² Kroatian tasavallan korkeimman oikeuden eettinen neuvosto on päättänyt tuomareiden kanteluista menettelyssä, jossa arvioidaan tuomareiden eettisen säännösten rikkomista, lehdistötiedote 31.5.2021.

ovat edelleen käynnissä.³³ Tuomioistuimien tuomarineuvostot päättävät tuomareiden eettisten sääntöjen rikkomisesta kyseisten tuomioistuinten tuomareiden osalta.³⁴ Päätöksestä voi valittaa eettiseen neuvostoon, joka on kaikkien tuomarineuvostojen puheenjohtajien valitsema tuomaripaneeli.³⁵ Tuomareita koskevista kurinpitoseuraamuksista päättää valtion tuomarineuvosto, ja päätöksistä voi valittaa perustuslakituomioistuimeen.³⁶

Laatu

Sähköisten viestintävälineiden käyttö tuomioistuimissa lisääntyy vähitellen.³⁷ EU:n oikeusalan vuoden 2021 tulostaulun mukaan asianhallintaan ja tuomioistuinten ja asianosaisten väliseen sähköiseen viestintään tarkoitettu tieto- ja viestintäteknikka on edelleen EU:n vähiten kehittyneiden joukossa.³⁸ Asianhallinnassa käytettävän sähköisen asiakirjajärjestelmän käyttöönotto jäljellä olevissa tuomioistuimissa³⁹ on käynnissä, ja järjestelmän on tarkoitus olla toimintakunnossa vuoden 2021 loppuun mennessä. Sähköisten viestintävälineiden osalta voidaan todeta, että viestintäjärjestelmä, joka mahdollistaa asiakirjojen vaihtamisen tuomioistuimen kanssa sähköisesti, on otettu käyttöön kauppatuomioistuimissa, maakunnallisissa tuomioistuimissa ja kunnallisissa tuomioistuimissa, korkeimmassa kauppatuomioistuimessa ja korkeimmassa oikeudessa (vain siviiliasioissa). Tällä hetkellä järjestelmän pääasiallisia käyttäjiä ovat asianajajat, julkiset notaarit, tuomioistuinten asiantuntijat, arvioijat ja tulkit sekä maksukyvyttömyysmenettelyn selvittäjät.⁴⁰ Sähköisen viestintäjärjestelmän käyttö lisääntyi vuonna 2020 sen jälkeen, kun lainsäädännössä säädettiin, että sähköinen viestintä on oikeushenkilöiden tapauksessa pakollista (kansalaisilla on edelleen mahdollisuus käyttää paperia).⁴¹ Parantamisen varaa on kuitenkin edelleen erityisesti rikosasioissa: vaikka valtion syyttäjien ja tuomioistuinten väliselle sähköiselle viestinnälle on olemassa tekniset edellytykset, rikosprosessilakiin on tehtävä muutoksia, jotka on tarkoitus tehdä vuonna 2022⁴². Valtion syyttäjien ja poliisin välisessä sähköisessä viestinnässä on suoritettu koeoikeudenkäynti. Poliisi lähettää rikkomustapauksia koskevat syytteet tuomioistuimille, mutta jotta tuomioistuimet voisivat viestiä sähköisesti poliisin kanssa, lainsäädäntöä on muutettava. Ensimmäisen ja toisen oikeusasteen tuomioistuinten tuomioita julkaistaan edelleen hyvin vähän.⁴³ Sähköistä

³³ Kolme tuomaria pidettiin 9. kesäkuuta 2021 väitetyistä korruptiorikoksista. On huomattava, että asiaankuuluvan tuomioistuimen presidentti pyysi myös uutta turvallisuustarkastusta kyseisessä tuomioistuimessa korruptiota ja järjestäytyneitä rikollisuutta koskevia tapauksia käsitteleville tuomareille.

³⁴ Päätös eettisen rikkomisen toteamisesta lisäään tuomarin henkilökohtaiseen kansioon ja toimitetaan asianomaisen tuomioistuimen presidentille.

³⁵ Tuomioistuinista annettu laki, 106, 107 ja 107.a §.

³⁶ Laki valtion tuomarineuvostosta, 62–79 §. EU:n oikeusalan tulostaulu 2020, kaaviot 52 ja 53, joissa vertaillaan tuomareita koskeviin kurinpitomenettelyihin osallistuvia viranomaisia kaikissa jäsenvaltioissa.

³⁷ Oikeusvaltiokertomus 2020, luku oikeusvaltiotilanteesta Kroatiassa, s. 4.

³⁸ EU:n oikeusalan tulostaulu 2021, kaaviot 40–47.

³⁹ Neljässä ensimmäisen oikeusasteen hallintotuomioistuimissa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Kroatian panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 9.

⁴⁰ Kroatian panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 8.

⁴¹ Vuoden 2020 lopussa noin 49 prosenttia kaikista asiakirjoista lähetettiin ja vastaanotettiin sähköisesti kauppatuomioistuimissa ja 26 prosenttia kunnallisissa tuomioistuimissa. Tiedot saatu Kroatiaan tehdyn vierailun yhteydessä.

⁴² Ilmoitettu Kroatian hallituksen 18. toukokuuta 2021 toimittamassa kansallisessa elpymis- ja palautumissuunnitelmassa.

⁴³ EU:n oikeusalan tulostaulu 2021, kaavio 46. Oikeusvaltiokertomus 2020, luku oikeusvaltiotilanteesta Kroatiassa, s. 6 ja 7.

asiakirjajärjestelmää on tarkoitus päivittää vuoteen 2023 mennessä⁴⁴ erityisellä anonymisointimoduulilla, joka mahdollistaa tuomioiden julkaisemisen julkisesti saatavilla olevassa portaalissa, jossa voi tehdä hakuja⁴⁵.

Valtion tuomarineuvosto ja valtion syyttäjäneuvostot ovat saaneet jonkun verran väliaikaista vahvistusta, mutta henkilöstöresursseista on edelleen pulaa. Kuten oikeusvaltiota koskevassa vuosikertomuksessa 2020 todetaan, valtion tuomarineuvostolla ja syyttäjäneuvostolla on huomattavat valtuudet⁴⁶, mutta niiden hallinnolliset valmiudet ovat edelleen hyvin rajalliset⁴⁷ eikä tilanne ole parantunut merkittävästi. Vaikka molemmat neuvostot saivat vuonna 2020 virallisesti enemmän varoja (valtion tuomarineuvosto 25 prosenttia enemmän ja valtion syyttäjäneuvosto 40 prosenttia enemmän kuin vuonna 2019), covid-19-pandemiaan liittyvien rajoitusten vuoksi näiden resurssien käyttöä uuden henkilöstön palkkaamiseen lykättiin. Tähän mennessä neuvostot ovat saaneet vain joitakin väliaikaisia lisäyksiä henkilöstöön tuomareiden ja valtion syyttäjien varallisuusilmoitusten tarkistamista varten.⁴⁸

Uusi ylin rikostuomioistuin aloitti toimintansa rikosasioita käsittelevänä muutoksenhakutuomioistuimena. Tammikuussa 2021 ylin rikostuomioistuin aloitti toimintansa erityistuomioistuimena, jolla on toimivalta ratkaista valitukset maakunnallisten tuomioistuinten (jotka toimivat joko ensimmäisen oikeusasteen tai toisen oikeusasteen rikostuomioistuimina) tekemistä päätöksistä.⁴⁹ Tuomioistuin aloitti työnsä perustuslakituomioistuimen annettua tuomion, jonka mukaan korkein rikostuomioistuin ei kyseenalaista korkeimman oikeuden perustuslaillista asemaa.⁵⁰ Tarvittava ammatti- ja hallinnollinen henkilöstö sekä asianmukaisesti varustetut tuomioistuintilat on järjestetty. Valtion tuomarineuvosto nimitti 11 tuomaria kaikkiaan 15 tuomarista oikeus- ja hallintoministerin kyseistä tuomioistuinta koskevan päätöksen mukaisesti, sekä tuomioistuimen uuden presidentin.⁵¹ Uuden tuomioistuimen olisi suunnitelman mukaisesti helpotettava korkeimman oikeuden työtä toisena oikeusasteena. Korkein oikeus voisi keskittyä rikosasioita koskeviin oikeudellisiin kysymyksiin ja toimisi kolmantena oikeusasteena.

⁴⁴ Ilmoitettu Kroatian hallituksen 18. toukokuuta 2021 toimittamassa kansallisessa elpymis- ja palautumissuunnitelmassa.

⁴⁵ Kroatian panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 8–9.

⁴⁶ Ks. alaviitteet 1 ja 3 edellä.

⁴⁷ Oikeusvaltiokertomus 2020, luku oikeusvaltiotilanteesta Kroatiassa, s. 4 ja 5.

⁴⁸ Ks. edellä oleva riippumattomuutta koskeva jakso.

⁴⁹ Rikosprosessilaki, 490 §: (1) Toisen oikeusasteen tuomioon voidaan hakea muutosta kolmannen oikeusasteen tuomioistuimelta ainoastaan, jos 1) toisen oikeusasteen tuomioistuin on määrännyt pitkäaikaisen vankeusrangaistuksen tai vahvistanut ensimmäisen oikeusasteen tuomion, jolla tällainen rangaistus on määrätty; 2) toisen oikeusasteen tuomioistuin on kumonnut ensimmäisen oikeusasteen tuomion, jolla syytetty vapautetaan, ja antanut tuomion, jolla syytetty todetaan syylliseksi.

⁵⁰ Perustuslainmukaisuuden valvontaa koskevassa pyynnössä väitettiin muun muassa, että tuomioistuimista annetussa laissa ja rikosprosessilaissa rajoitetaan perustuslain vastaisesti korkeimman oikeuden toimivaltaa toimia kolmantena oikeusasteena ja perustuslain vastaisesti poistetaan toimivalta toimia toisena oikeusasteena. Perustuslakituomioistuin katsoi, että lainsäädäntövallan käyttäjillä on harkintavalta päättää, mikä tuomioistuin ratkaisee minkäkin tyyppiset asiat. Se totesi myös, että toimenpiteet, joita korkein oikeus käyttää varmistaakseen oikeuskäytännön johdonmukaisuuden, eivät vaarannu etenkään, jos korkein oikeus kutsuu oikeuskäytännön johdonmukaisuutta käsitteleviin kokouksiinsa (tuomioistuimista annetun lain 27 §:n nojalla) myös korkeimman rikostuomioistuimen presidentin. Perustuslakituomioistuimen tuomio 3.11.2020 U-I-4658/2019.

⁵¹ Loput neljä tuomariehdokasta eivät saaneet riittävästi ääniä valtion tuomarineuvostossa eikä avoimen viran hakua toistettu, mikä johtuu myös siitä, että tuomioistuimessa käsiteltäviä asioita on tällä hetkellä vähän.

Tehokkuus

Käsittelyruuhka ja menettelyjen kesto vähenivät toisen oikeusasteen tuomioistuimissa ja enimmäkseen lisääntyivät ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimissa ja ovat edelleen merkittävimpiä EU:ssa.⁵² Covid-19-pandemiolla sekä suurilla maanjärjestyksillä Zagrebissa ja Petrinjassa oli kielteinen vaikutus erityisesti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinten tehokkuuteen, mikä johtui pääasiassa käsittelyjen viivästyisestä. Toinen oikeusaste ja korkein oikeus, jotka toimivat pääasiassa kirjallisten oikeudenkäyntiasiakirjojen perusteella, jatkoivat työtään tehokkaammin.⁵³ Vuonna 2020 ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinten keskimääräinen käsittelyaika oli edelleen EU:n pisimpiä ja enimmäkseen pidentynyt: kauppaoikeudellisissa riita-asioissa 1 000 päivää (735 päivää vuonna 2019) ja rikosoikeudellisissa asioissa kunnallisissa tuomioistuimissa 705 päivää (691 vuonna 2019), kun taas siviilioikeudellisissa riita-asioissa se lyheni 826 päivään (854 vuonna 2019).⁵⁴ Oikeudenkäyntien keskimääräinen kesto enimmäkseen lyheni maakunnallisissa tuomioistuimissa, joissa riita-asiat toisessa oikeusasteessa kestivät vain 233 päivää (258 päivää vuonna 2019) ja rikosasiat 804 päivää (930 vuonna 2019). Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimissa käsittelyruuhka väheni kauppaoikeudellisissa asioissa 13 prosenttia (vuoteen 2019 verrattuna), mutta kasvoi 15 prosenttia vuonna 2020 siviilioikeudellisissa riita-asioissa, 12 prosenttia hallinnollisissa asioissa ja 9 prosenttia rikosoikeudellisissa asioissa. Toisen oikeusasteen maakunnallisissa tuomioistuimissa käsittelyruuhka väheni siviilioikeudellisissa riita-asioissa 22 prosenttia ja rikosasioissa 9 prosenttia. Sekä korkein kauppaoikeustuomioistuin että korkein oikeus vähensivät edelleen oikeudenkäyntien kestoja ja käsittelyruuhkaa kauppaoikeudellisissa asioissa. Oikeus- ja hallintoministeriö alkoi vuoden 2021 alussa laatia toimintasuunnitelmia tuomioistuinten työn tehostamiseksi. Ministeriö tähtää siihen, että kullekin oikeudenkäyttöalueelle ja erityistuomioistuimelle laaditaan räätälöity suunnitelma.⁵⁵

II. KORRUPTIONTORJUNNAN KEHYS

Oikeus- ja hallintoministeriö on korruptiontorjunnan keskuselin, jossa on korruptiontorjuntastrategioiden ja niihin liittyvien toimintasuunnitelmien täytäntöönpanon koordinointiyksikkö. Se toimii keskuselimenä myös vaihdettaessa tietoja korruption torjunnasta. Korruptiontorjuntaneuvosto (hallituksen neuvoo-antava elin, joka koostuu julkisten laitosten ja kansalaisjärjestöjen edustajista) ja korruptiontorjuntastrategian täytäntöönpanon seurannasta vastaava kansallinen neuvosto raportoivat parlamentille

⁵² EU:n oikeusalan tulostaulu 2021, kaaviot 6–19.

⁵³ Korkeimman oikeuden presidentti antoi 2.11.2020 tuomioistuinten presidenteille ohjeet työn järjestämisestä kahden mallin mukaisesti. Mallin A mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimet toimivat kaikentyyppisissä asioissa, jotka kuuluvat niiden toimivaltaan, epidemiologisia toimenpiteitä noudattaen ja tuomioistuimen rakennuksissa olevien henkilöiden määrän vähentämiseksi, kun taas ulkopuolinen toiminta rajoittuu kiireelliseen toimintaan. On suositeltavaa käyttää sähköistä viestintää ja järjestää toisen oikeusasteen tuomioistuin-käsittelyt video- tai audioneuvotteluvälineiden avulla. Mallin B mukaan, jota käytetään korkeimman oikeuden presidentin annettua hyväksyntänsä epidemiologisen tilanteen epäsuotuisan kehityksen tapauksessa, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimet toimivat vain kiireellisissä tapauksissa, ja ainoastaan tällaisiin tapauksiin määrätty tuomarit tulevat tuomioistuimeen. Kaikissa muissa tapauksissa käsittely keskeytetään 14 päiväksi. Oikeustalon ulkopuolinen toiminta keskeytetään. Toisen oikeusasteen tuomioistuimissa tuomioistuimen presidentti päättää istuntojen aikataulusta, ja video- tai audioneuvotteluvälineiden käyttöä suositellaan. Kroatian panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 14.

⁵⁴ Oikeusministeriön antamia tietoja vuodelta 2020.

⁵⁵ Kroatian panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 11.

kahdesti vuodessa. Korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntavirasto (USKOK) on korruption rikoksista vastaava erikoissyyttäjänvirasto, ja korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta vastaava kansallinen poliisivirasto (PNUSKOK) on erikoistunut poliisiyksikkö, joka vastaa monimutkaisten korruptioon liittyvien rikosten ehkäisemisestä, havaitsemisesta ja tutkinnasta. Uusi korkein rikostuomioistuin aloitti toimintansa vuonna 2021 toisen oikeusasteen tuomioistuimena korruptiotapauksissa, joissa USKOK on nostanut syytteen.⁵⁶ Oikeusasiamiehen toimisto valmistelee parhaillaan uutta tehtäväänsä, joka koskee väärinkäytösten paljastajien tekemien ilmoitusten hallinnointia.

Asiantuntijoiden ja yritysjohtajien käsityksen mukaan korruptio on edelleen yleistä julkisella sektorilla. Transparency International -järjestön vuoden 2020 korruptioindeksissä Kroatia sai 47/100 pistettä ja on Euroopan unionissa 18. sijalla ja maailmanlaajuisesti 63. sijalla.⁵⁷ Käsitys on heikentynyt⁵⁸ viiden viime vuoden aikana⁵⁹.

Uudesta korruptiontorjuntastrategiasta vuosiksi 2021–2030 on käynnissä julkinen kuuleminen; edellinen strategia ei ole enää voimassa. Päätös uuden strategian laatimisprosessin aloittamisesta hyväksyttiin 19. marraskuuta 2020.⁶⁰ Sisäisen kuulemisen jälkeen luonnos strategiaa koskeva ehdotukseksi julkaistaan nyt julkista kuulemistä varten.⁶¹ Uutta strategiaa täydennetään kolmevuotisilla täytäntöönpanosuunnitelmilla. Ensimmäisen täytäntöönpanosuunnitelman on määrä kattaa vuodet 2022–2024, ja sen laatiminen alkaa vasta strategian hyväksymisen jälkeen.⁶² Viranomaisten mukaan kattavalla korruptiontorjuntastrategialla vuosiksi 2021–2030 pyritään ratkaisemaan useita avoimia kysymyksiä yksilöimällä ne korruption osa-alueet, joilla torjuntatoimia on lisättävä siten kuin kansainvälisissä suosituksissa⁶³ korostetaan. Strategian pääpaino on ennaltaehkäisyssä⁶⁴, korruption torjuntaa koskevan institutionaalisen ja oikeudellisen kehyksen vahvistamisessa, korruption haitallisuutta koskevan tietoisuuden lisäämisessä suuren yleisön keskuudessa, julkisten elinten työn avoimuuden lisäämisessä ja lahjomattomuutta koskevien järjestelmien parantamisessa monilla ensisijaisilla aloilla.⁶⁵

Korruption torjunnan institutionaalisessa kehyksessä on toteutettu joitakin institutionaalisia uudelleenjärjestelyjä tehokkuuden lisäämiseksi. Oikeusministeriö ja julkishallintoministeriö yhdistettiin 22. heinäkuuta 2020 oikeus- ja hallintoministeriöksi.⁶⁶

⁵⁶ Lisätietoja korkeimman rikostuomioistuimen toiminnasta ja perustuslakituomioistuimen 3.11.2020 antamasta tuomiosta U-I-4658/2019, ks. oikeuslaitoksen laatua käsittelevä kohta.

⁵⁷ Transparency Internationalin korruptioindeksi 2020 (2021), s. 2 ja 3. Käsitys korruption tasosta on luokiteltu seuraavasti: alhainen (asiantuntijoiden ja yritysjohtajien käsitys julkisen sektorin korruptiosta saa yli 79 pistettä), suhteellisen alhainen (79–60 pistettä), suhteellisen korkea (59–50 pistettä), korkea (alle 50 pistettä).

⁵⁸ Vuonna 2015 pistemäärä oli 51, kun taas vuonna 2020 se oli 47. Pistemäärä nousee/laskee merkittävästi, kun se muuttuu yli viisi pistettä, paranee/heikentyy (muutos 4–5 pistettä), on suhteellisen vakaa (muutos 1–3 pistettä) viiden viime vuoden aikana.

⁵⁹ Viime vuonna raportoidut Eurobarometri-tiedot kansalaisten ja yritysten korruptiokäsityksistä ja -kokemuksista päivitetään joka toinen vuosi. Tuoreimmat tiedot ovat erityiseurobarometri 502 (2020) ja Flash-eurobarometri 482 (2019).

⁶⁰ Korruptiontorjuntastrategia 2015–2020.

⁶¹ Luonnos vuosien 2021–2030 korruptiontorjuntastrategiaa koskeva ehdotukseksi on julkaistu hallituksen sähköisen kuulemisen portaalissa.

⁶² Kroatian hallituksen kirjallinen kannanotto oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 12.

⁶³ Korruptionvastaisen strategian luonnoksessa mainitut kansainväliset suositukset, s. 6.

⁶⁴ Korruptiontorjuntastrategiassa 2015–2020 keskityttiin ennaltaehkäisyyn, ks. oikeusvaltiokertomus 2020, luku oikeusvaltiotilanteesta Kroatiassa, s. 9.

⁶⁵ Luonnos vuosien 2021–2030 korruptiontorjuntastrategiaa koskeva ehdotukseksi, s. 5.

⁶⁶ Kroatian panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 15.

Uudella rakenteella pyritään parantamaan korruptiontorjunnan toimintaa, johon kuuluu nyt kaksi uutta organisatorista yksikköä⁶⁷. Lisäksi korruptiontorjuntaneuvostoon kuuluu nyt valtion vaalilautakunnan, oikeusasiamiehen ja digitaaliyhteiskunnan kehittämisestä vastaavan keskusviraston edustajia. Henkilöresurssit ja taloudelliset resurssit ovat viime aikoina kasvaneet hieman.⁶⁸ Eturistiriitojen ratkaisukomissiolla on kuitenkin rajallinen määrä henkilöstöä.⁶⁹

Korruption torjuntaa koskevaa lainsäädäntökehystä on vielä uudistettava. Hallituksen jäsenten poliittisen koskemattomuuden poistamisesta ilmoitettiin hallituksen ohjelmassa 2020–2024⁷⁰, mutta toistaiseksi säännöt ovat edelleen voimassa hallituslain 34 §:n mukaisesti, jossa säädetään koskemattomuudesta kaikkien sellaisten rikosten osalta, joista voidaan määrätä enintään viiden vuoden vankeusrangaistus. Lahjonnasta määrätään rikoslaissa enintään kymmenen vuoden vankeusrangaistus, ja samoja säännöksiä sovelletaan myös ulkomaisiin virkamiehiin⁷¹. Luonnoksesta vuosien 2021–2030 korruptiontorjuntastrategiaa koskevaksi ehdotukseksi on käynnissä julkinen kuuleminen. Ehdotukseen sisältyy erityinen tavoite, jolla parannetaan kehystä lahjonnan torjumiseksi kansainvälisissä liiketoimissa.⁷² Tässä yhteydessä strategialuonnoksessa ehdotetaan, että hallituksen jäsenten koskemattomuutta koskevaa lainsäädäntökehystä vahvistetaan sulkemalla pois korruptionrikoksia koskeva koskemattomuus, kuten myös GRECO on suositellut⁷³.

Korkean tason korruptiotapausten syytteesenpano ja tutkinta jatkuvat, mutta pitkittyneiden oikeudenkäyntien vuoksi tuomiot usein viivästyvät. Korruptiotutkinnan ja syytteesenpanon myönteinen suuntaus jatkui, myös paikallistasolla.⁷⁴ Vuonna 2020 valtion syyttäjänvirasto käynnisti syytteet 84 henkilöä vastaan (109 henkilöä vuonna 2019). Samana ajanjaksona tuomioistuin antoi tuomion 92 henkilöstä, joista 78 (85 prosenttia) tuomittiin. Korruptionrikoksista määrättyjen seuraamusten osalta 31 henkilöä sai vankeustuomion (12 vangin vankeusrangaistus muutettiin yleishyödylliseksi työksi) ja 47 ehdollisen rangaistuksen. Korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden vastaisessa virastossa (USKOK) toimivien valtion syyttäjien johtamien tutkintojen kesto piteni (tapausten monimutkaisuuden ja covid-19-pandemian vuoksi) vuonna 2020. Vain noin 28 prosentissa USKOK-tapauksista tutkinta saatiin päätökseen kuuden kuukauden kuluessa (90 prosenttia vuonna 2019). Noin 35

⁶⁷ Kroatian panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 15. Nämä kaksi uutta yksikköä ovat strategisesta suunnittelusta, kansallisten asiakirjojen täytäntöönpanon koordinoinnista ja yleisen tietoisuuden lisäämisestä vastaava palvelu ja kansainvälisen yhteistyön ja normatiivisen kehyksen kehittämisen ja parantamisen palvelu.

⁶⁸ Kroatian panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 15.

⁶⁹ Eturistiriitojen ratkaisemista käsittelevän komitean Kroatiaan tehdyn vierailun yhteydessä antamat tiedot.

⁷⁰ Kroatian hallitusohjelma 2020–2024, s. 45. Hallituksen lainsäädäntötoimintasuunnitelmassa vuodeksi 2021 määrätään, että muutoksia käsitellään työelimissä neljännessä vuosineljänneksellä. Lain tarkoituksena on poistaa hallituksen jäsenten koskemattomuus korruptionrikoksissa, joita koskeva syyte on nostettu viran puolesta.

⁷¹ Lahjonta kriminalisoidaan 293 ja 294 §:ssä, mutta niissä ei viitata selvästi ulkomaisiin virkamiehiin. Rikoslain 89 §:n 3 momentissa määritellään ”virallinen henkilö”. OECD, *Foreign Bribery Offence and its Enforcement in Eastern Europe and Central Asia*, 2016, s. 69.

⁷² Luonnos vuosien 2021–2030 korruptiontorjuntastrategiaa koskevaksi ehdotukseksi, s. 30.

⁷³ GRECO, *Fifth Evaluation Round, Evaluation Report*, 6.12.2019, 99 kohta.

⁷⁴ Vuonna 2020 valtion syyttäjänvirasto sai rikosilmoituksia 1 230 korruptionrikoksesta epäilyistä, mikä on 72 prosenttia kaikista USKOKin saamista rikosilmoituksista (vuonna 2019 epäiltyjä oli 1 003, mikä on 73 prosenttia kaikista ilmoituksista). Epäiltyjen määrä on kasvanut noin 20 prosenttia viime vuosiin verrattuna. On huomattava, että yli 90 prosenttia näistä ilmoituksista, joista suurin osa tuli kansalaisilta, ei johtanut jatkotoimiin. Valtion syyttäjänviraston vuosikertomus 2020, 29.4.2021, s. 187 ja 188.

prosentissa tapauksista tutkinta kesti korkeintaan vuoden, kun taas lopuissa 35 prosentissa tapauksista tutkinta kesti vähintään 18 kuukautta. Kun asiat saadaan tuomioistuimen käsiteltäväksi, useissa korkean tason korruptiotapauksissa käsittely kestää pitkään, mikä viivästyttää tuomioistuimen päätöksiä.⁷⁵ Oikeusvaltiota koskevassa vuosikertomuksessa 2020 raportoitujen oikeuslaitoksen tehostumien korjaamiseksi ei ole toteutettu selkeitä toimia. Tämän ongelman ratkaisemiseksi strategiaehdotuksessa asetetaan tavoitteeksi parantaa korruptiorikoksista syytteeseen asettamista koskevaa oikeudellista kehystä, jotta oikeudenkäyntejä voitaisiin nopeuttaa.⁷⁶ Nykyisten resurssien osalta USKOK raportoi vaikeuksista rekrytoida uusia valtion syyttäjiä hakijoista, jotka eivät täytä asiantuntemusta koskevia vaatimuksia.⁷⁷ Sekä USKOK että korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta vastaava kansallinen poliisivirasto (PNUSKOK) ilmoittivat, että yhteistyö korruptiorikosten tutkinnassa ja syytteeseenpanossa toimii hyvin. Kansalliset viranomaiset ilmoittivat, että käytettävissä olevia resursseja pidetään riittävinä ja että korruption torjuntaan liittyvää erityiskoulutusta on saatavilla verkossa. Monimutkaisten tutkintatoimien suorittamiseen tarvittavan välineistön saatavuudessa on havaittu puutteita.⁷⁸ Strategialuonnoksen mukaan PNUSKOK hyötyy digitalisaatiosta ja uudistamisesta sekä kansallisella että paikallisella tasolla.⁷⁹

Eturistiriitojen ehkäisemistä koskevan oikeudellisen kehyksen vahvistamisessa on edistytty vain vähän oikeusvaltiota koskeva vuosikertomuksen 2020 jälkeen.⁸⁰

Oikeusvaltiota koskevassa vuosikertomuksessa 2020 todettiin, että eturistiriitoja koskevaa oikeudellista kehystä on parannettava sen täytäntöönpanon osalta ja sen varmistamiseksi, että eturistiriitojen ratkaisemisesta vastaavalla komitealla on riittävät valtuudet määrätä varoittavia seuraamuksia ja hoitaa keskeistä ennaltaehkäisevää tehtäväänsä.⁸¹ Vaikka eturistiriitoja koskeva oikeudellinen kehys ei muuttunut, luonnoksessa vuosien 2021–2030 korruptiontorjuntastrategiaehdotukseksi sitoudutaan parantamaan sitä ja annetaan joitain tietoja siitä, mitä se tarkoittaisi käytännössä.⁸² Eturistiriitojen ratkaisemisesta vastaavan komitean päätöksistä on annettu useita tuomioita hallintotuomioistuimissa ja perustuslakituomioistuimissa.⁸³ Esimerkiksi eturistiriitojen ehkäisemisestä annetun lain 5 §:n mukaisten komitean valtuuksien osalta korkein hallinto-oikeus vahvisti 12. syyskuuta 2019 komitean käytännön ja sen määräämät seuraamukset. Korkein hallinto-oikeus antoi 10. joulukuuta 2020 valituksen johdosta tuomion ja totesi eturistiriitojen ehkäisemisestä annetun lain 5 §:n säännöksiin viitaten, ettei eturistiriitojen ratkaisusta vastaavalla komitealla ole toimivaltaa määrätä seuraamuksia pelkästään virkamiesten toimintaa koskevien periaatteiden loukkauksista.⁸⁴ Kysymys koskee eturistiriitojen ehkäisemisestä annetun lain 5 §:n tulkintaa.⁸⁵

⁷⁵ Vuonna 2020 ensimmäisen oikeusasteen rikosoikeudenkäynti kesti keskimäärin 733 päivää kunnallisissa tuomioistuimissa ja 804 päivää maakunnallisissa tuomioistuimissa (jotka käsittelevät vakavia rikosasioita). Tiedot oikeus- ja hallintoministeriöstä. Yksi esimerkki korruptiotapauksista on Fimi-median tapaus, joka on ollut vireillä 11 vuoden ajan.

⁷⁶ Luonnos vuosien 2021–2030 korruptiontorjuntastrategiaa koskevaksi ehdotukseksi, s. 32.

⁷⁷ Tiedot, jotka USKOK antoi Kroatiaan tehdyn vierailun yhteydessä. Esimerkiksi elektronisten laitteiden tutkimiseen tarkoitettujen ohjelmistojen ja rikesteknisten välineiden puute.

⁷⁸ PNUSKOKin Kroatiaan tehdyn vierailun yhteydessä toimittamat tiedot.

⁷⁹ Luonnos vuosien 2021–2030 korruptiontorjuntastrategiaa koskevaksi ehdotukseksi, s. 36.

⁸⁰ Oikeusvaltiokertomus 2020, Kroatiaa koskeva luku, s. 10.

⁸¹ Oikeusvaltiokertomus 2020, Kroatiaa koskeva luku, s. 10.

⁸² Luonnos vuosien 2021–2030 korruptiontorjuntastrategiaa koskevaksi ehdotukseksi, s. 44 ja 45.

⁸³ Esim. perustuslakituomioistuimen tuomio 2.7.2019, U-III-673/2018. Tällä tuomiolla kumottiin muun muassa hallinto-oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden tuomiot sillä perusteella, että tuomioistuimet eivät ole sääätäneet tehokkaasta tuomioistuinvalvonnasta.

⁸⁴ Korkeimman hallinto-oikeuden tuomio 10.12.2020, Usž – 2745/18-5.

ja komitean mahdollisuutta määrätä seuraamuksia virkamiehille ainoastaan tämän säännöksen perusteella⁸⁶. Tämän tuomion vaikutukset ovat tärkeitä, koska siinä määrätään eturistiriitojen ratkaisemisesta vastaavan komitean valtuuksista määrätä seuraamuksia.⁸⁷ Euroopan neuvoston lahjonnan vastainen valtioiden ryhmä (GRECO) tarkasteli eturistiriitojen ratkaisemisesta vastaavan komitean toimivaltaa ja korosti, että komitea voi ainoastaan todeta rikkomisen, mutta se ei voi määrätä seuraamuksia lain 2 ja 5 §:n soveltamisesta.⁸⁸ GRECO suositteli tässä yhteydessä, että eturistiriitojen ehkäisemistä koskevan lain rikkomisesta määrättäviä mahdollisia seuraamuksia tarkistetaan sen varmistamiseksi, että kaikilla rikkomisilla on asianmukaiset seuraamukset. Kansalaisyhteiskunta ilmaisi huolensa komitean seuraamusten määräämisvaltuuksien mahdollisesta kaventumisesta korkeimman hallinto-oikeuden tuomion seurauksena.⁸⁹ Eturistiriitojen ratkaisemisesta vastaava komitea on tuonut esiin huolensa epä johdonmukaisesta oikeuskäytännöstä ja ehdottanut valtion syyttäjänvirastolle korkeimman hallinto-oikeuden tuomion ylimääräisen uudelleentarkastelun aloittamista korkeimmassa oikeudessa tuomion kumoamiseksi; ehdotus hylättiin 14. toukokuuta.⁹⁰ Korkein hallinto-oikeus antoi 27. toukokuuta 2021 lain 5 §:ää koskevan lisätuomion, jossa vahvistettiin hallinto-oikeuden 19. joulukuuta 2020 antama tuomio⁹¹.

Hallituksen jäseniä ja parlamentin jäseniä koskevat eettiset säännöt puuttuvat, ja ”pyöröovitapauksia” säännellään edelleen vain osittain, kuten oikeusvaltiota koskevassa vuosikertomuksessa 2020 todetaan.⁹² Hallituksen jäseniä⁹³ ja parlamentin jäseniä⁹⁴ koskevia eettisiä sääntöjä ei ole, kuten GRECO⁹⁵ pani merkille, mutta näiden suositusten

⁸⁵ Lain 5 §:ssä viitataan periaatteisiin, joita virkamiesten on noudatettava hoitaessaan julkisia tehtäviään. Heidän on toimittava rehellisesti, tunnollisesti, vastuullisesti ja puolueettomasti ja säilytettävä uskottavuus ja arvokkuus.

⁸⁶ Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen mukaan eturistiriitoja käsittelevä komitea voi määrätä seuraamuksia ainoastaan saman lain 42 §:ssä olevan rikkomusluettelon mukaisesti, eikä 5 §:n säännöksiä ole tässä luettelossa. Korkeimman hallinto-oikeuden tuomio 10.12.2020, Usz – 2745/18-5.

⁸⁷ Samaan aikaan korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu saattaa vaikuttaa eturistiriitojen ehkäisemistä käsittelevän komitean vastaaviin käynnissä oleviin menettelyihin.

⁸⁸ GRECO, *Fifth Evaluation Round: Preventing corruption and promoting integrity in central governments (top executive functions) and law enforcement agencies*, 24.3.2020, 92 kohta.

⁸⁹ GONG, kirje GRECOlle: *The Commission must not be destroyed*, 4.2.2021.

⁹⁰ Korkein hallinto-oikeus antoi 3. helmikuuta 2021 eturistiriitoja koskevasta oikeuskäytännöstään lehdistötiedotteen, jossa todettiin, että hallintotuomioistuimilla on toimivalta arvioida eturistiriitojen ratkaisemisesta vastaavan komitean päätösten laillisuutta ja varmistaa niiden laillisuus sekä tarjota oikeussuojaa sellaisten luonnollisten henkilöiden, oikeushenkilöiden ja muiden osapuolten oikeuksille ja oikeudellisille intresseille, joita julkisten elinten yksittäiset päätökset tai toimet loukkaavat. Tuomioistuin huomautti myös, että korruption torjunta ei merkitse sitä, että tuomioistuinten olisi kritiikittömästi ja ehdoitta arvioitava komitean kaikki päätökset lainmukaisina, koska se tekisi edellä mainitusta hallintotuomioistuinten roolista julkisten elinten päätösten laillisuuden valvonnassa merkityksettömän. Korkein hallinto-oikeus, lehdistötiedote 3.2.2021.

Valtion syyttäjänvirasto hylkäsi 14. toukokuuta 2021 korkeimman hallinto-oikeuden joulukuussa 2020 antamaa tuomiota koskevan komitean aloitteen sillä perusteella, että asianomainen henkilö, Zagrebin pormestari, oli sittemmin kuollut.

⁹¹ Korkeimman hallinto-oikeuden tuomio 27.5.2020, Usz – 2889/20-2.

⁹² Oikeusvaltiokertomus 2020, luku oikeusvaltiotilanteesta Kroatianssa, s. 11.

⁹³ GRECO, *Fifth Evaluation Round: Preventing corruption and promoting integrity in central governments (top executive functions) and law enforcement agencies*, 24.3.2020, s. 15 ja 16.

⁹⁴ GRECO, *Fourth Evaluation Round: Addendum to the Second Compliance Report Croatia*, 21.10.2020, s. 3.

⁹⁵ Parhaillaan valmistellaan parlamentin jäsenten eettisten sääntöjen ja hallituksen jäsenten eettisten sääntöjen laatimista.

laatimiseksi on ryhdytty toimiin⁹⁶. Pyöröovisääntöjä ei ole tiukennettu, ja niiden soveltamisala on edelleen kapea.⁹⁷ Säännös, jonka mukaan virkamiehet eivät saa ottaa vastaan työtä yksityisellä sektorilla 12 kuukauden ajan julkisen palvelun päättymisestä⁹⁸ on GRECON mukaan liian lyhyt. Se suositti myös, että eturistiriitojen ratkaisemisesta vastaavalle komitealle annettaisiin välittäjän rooli tällä alalla.

Valtion virkamiesten eettiset säännöt ovat käytössä, mutta paikallis- ja aluetason eettiset säännöt ovat suurelta osin puutteellisia. Valtion virkamiesten eettiset säännöt ovat olleet voimassa vuodesta 2011.⁹⁹ Paikallistasolla virkamiehillä on kuitenkin omat eettiset sääntönsä vain, jos paikallis- tai aluehallinto on sellaiset hyväksynyt.¹⁰⁰ Vuosien 2021–2030 korruptiontorjuntastrategian luonnosehdotuksen mukaan paikallis- ja aluehallinnon tasolla on voimassa 142 eettistä säännöstöä. Strategian mukaan määrä nousee 576:een vuonna 2030.

Oikeusvaltiota koskevan vuosikertomuksen 2020 jälkeen on edistytty jonkin verran lobbaustoiminnan osalta, mutta sitä koskevaa kattavaa lainsäädäntöä ei ole vielä annettu.¹⁰¹ Hallitusohjelmassa 2020–2024 ja korruptiontorjuntastrategiaa 2021–2030 koskevassa ehdotusluonnoksessa kaavaillaan kattavan sääntelyn antamista. Oikeusministeriö on perustanut tätä tarkoitusta varten työryhmän.¹⁰² Myös GRECO korosti lobbaustoiminnan sääntelyn tarvetta, koska sen asiasta antamia suosituksia ei ole vielä kukaan pantu täytäntöön.¹⁰³

Suuri määrä valituksia on tehty julkisista hankintamenettelyistä, jotka ovat edelleen korruptiolle erittäin riskialtis osa-alue. Vuosien 2021–2030 korruptiontorjuntastrategiaa koskevassa luonnosehdotuksessa julkiset hankinnat määritellään korruptionriskeille alttiiksi osa-alueeksi.¹⁰⁴ Julkisten hankintamenettelyjen valvontakomitea on riippumaton päätöksentekuelin (tuomioistuin), joka vastaa julkisia hankintoja koskevien valitusten käsittelystä.¹⁰⁵ Sen työmäärä on kasvanut vuosien mittaan: vuonna 2020 julkisista hankinnoista 66 prosenttia oli muutoksenhakumenettelyn kohteena julkisten

⁹⁶ Parlamentin jäsenten eettisten sääntöjen laatimisesta vastannut työryhmä toimitti luonnoksen perustuslakia, työjärjestystä ja poliittista järjestelmää käsittelevälle valiokunnalle valiokuntien puheenjohtajien tapaamisissa käytyjen keskustelujen jälkeen.

⁹⁷ GRECO, *Fifth Evaluation Round: Preventing corruption and promoting integrity in central governments (top executive functions) and law enforcement agencies*, s. 25.

⁹⁸ Eturistiriitojen ehkäisemisestä annetun lain 20 §:ssä säädetään, että virkamiehet eivät voi ottaa vastaan työtä 12 kuukauden ajan palvelussuhteen päättymisen jälkeen taholta, johon he ovat olleet suoraan yhteydessä osana virkatehtäviään.

⁹⁹ Etički kodeks državnih službenika, virallinen lehti 40/201.

¹⁰⁰ Luonnos vuosien 2021–2030 korruptiontorjuntastrategiaa koskevaksi ehdotukseksi, s. 64.

¹⁰¹ Tällaisten yksityiskohtaisten sääntöjen puuttuminen parlamentin jäseniltä ja ylimmissä johtotehtävissä olevilta virkamiehiltä todettiin jo oikeusvaltiota koskevassa vuosikertomuksessa 2020, luku oikeusvaltiotilanteesta Kroatiaassa, s. 11.

¹⁰² Kroatian hallituksen Kroatiaan tehdyn vierailun yhteydessä antama kirjallinen kannanotto, luonnos vuosien 2021–2030 korruptiontorjuntastrategiaa koskevaksi ehdotukseksi, s. 46, ja Kroatian hallitusohjelma 2020–2024, s. 45. Työryhmä koostuu Kroatian hallituksen, valtion syyttäjänviraston, tietovaltuutetun, eturistiriitojen ratkaisemisesta vastaavan komitean, henkilötietojen suojasta vastaavan viraston, Kroatian lobbaajajyhdistyksen, kansalaisjärjestöjen Transparency Internationalin ja GONGin edustajista sekä tutkijoista. Myös Kroatian työnantajajärjestö ja ammattiliitot voitaisiin kutsua työryhmään.

¹⁰³ GRECO, *Fifth Evaluation Round: Preventing corruption and promoting integrity in central governments (top executive functions) and law enforcement agencies*, 24.3.2020, s. 20.

¹⁰⁴ Luonnos vuosien 2021–2030 korruptiontorjuntastrategiaa koskevaksi ehdotukseksi, s. 23.

¹⁰⁵ Julkisten hankintamenettelyjen valvontakomiteasta annetun lain 8 §:n mukaan hallitus ehdottaa avoimien virkojen perusteella parlamentin nimitettäväksi ehdokkaat valvontakomitean jäseniksi ilman riippumattoman toimielimen osallistumista. Parlamentti päättää myös jäsenten mahdollisesta kurinpidollisesta vastuusta.

hankintamenettelyjen valvontakomiteassa.¹⁰⁶ Julkisten hankintamenettelyjen valvontakomitean keskeinen rooli tunnustetaan myös korruptiontorjuntastrategiaa koskevassa luonnoksessa, jossa kaavaillaan sen oikeudellisen kehyksen vahvistamista edelleen.¹⁰⁷ On tärkeää, että valvontakomitean uudistus turvaa sen riippumattomuuden erityisesti komitean jäsenten nimittämisen ja kurinpidon osalta EU:n lainsäädännön mukaisesti ja Euroopan neuvoston suositukset¹⁰⁸ huomioon ottaen. Vuosien 2021–2030 korruptiontorjuntastrategiaa koskevan luonnosehdotuksen mukaan julkisia hankintoja koskevaa lainsäädäntökehystä parannetaan myös vahvistamalla valvontamekanismia ja menettelyjen avoimuutta.¹⁰⁹

Oikeusasiamiehen toimisto on alkanut vastaanottaa ulkopuolisia ilmoituksia väärinkäytösten paljastajilta. Väärinkäytösten paljastajien suojelua koskevan lain¹¹⁰ hyväksymisen jälkeen oikeusasiamiehen toimisto on vuodesta 2019 lähtien voinut vastaanottaa ilmoituksia mahdollisista väärinkäytöksistä tai rikkomuksista. Oikeusasiamiehen toimiston mukaan vuonna 2020 käsiteltiin 45 kantelua.¹¹¹ Samana ajanjaksona paljastui useita korkean profiilin korruptiotapauksia väärinkäytösten paljastajien tekemien ilmoitusten johdosta.¹¹²

Korruptionriskin lieventämiseksi julkisten hankintojen alalla covid-19-pandemian aikana virkamiehille on järjestetty uutta erityiskoulutusta.¹¹³ Syytteenpanon osalta vain muutamat valtion syyttäjänviraston toiminnot viivästyivät pandemian vuoksi, ja lainvalvontaviranomaiset työskentelivät kahdessa vuorossa kontaktien minimoimiseksi.¹¹⁴ Lisäksi taloudesta ja kestävästä kehityksestä vastaava ministeriö antoi erityisiä suosituksia, joiden tarkoituksena on vahvistaa julkisten hankintojen järjestelmää pandemian yhteydessä.¹¹⁵

III. TIEDOTUSVÄLINEIDEN MONIARVOISUUS JA VAPAAUS

Sananvapaus ja tiedonvälityksen vapaus on kirjattu perustuslakiin¹¹⁶, kun taas tiedotusvälineiden moniarvoisuus varmistetaan eri laeilla, erityisesti sähköisestä viestinnästä

¹⁰⁶ Julkisten hankintamenettelyjen valvontakomitean antamat tiedot Kroatiaan tehdyn vierailun yhteydessä. Julkisten hankintamenettelyjen valvontakomitean vuosikertomus 2020 ei ole vielä saatavilla.

¹⁰⁷ Luonnos vuosien 2021–2030 korruptiontorjuntastrategiaa koskevaksi ehdotukseksi, s. 49.

¹⁰⁸ CM/Rec(2010)12, 66 ja 69 kohta. Euroopan unionin oikeuden mukaan riippumattomuuden vaatimus merkitsee sitä, että tuomareita koskevalla kurinpitäjärjestelmässä on oltava tarvittavat takeet sen estämiseksi, että järjestelmää käytetään tuomioistuinnratkaisujen sisällön poliittisen valvonnan järjestelmänä. Esim. Euroopan unionin tuomioistuimen tuomio 24.6.2019, komissio v. Puola, C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531, 77 kohta; tuomio 25.7.2018, LM, C-216/18 PPU, ECLI:EU:C:2018:586; tuomio 5.7.2016, Ognyanov, C-614/14, ECLI:EU:C:2016:514, ja määräys 12.2.2019, RH, C-8/19, ECLI:EU:C:2019:110.

¹⁰⁹ Luonnos vuosien 2021–2030 korruptiontorjuntastrategiaa koskevaksi ehdotukseksi, s. 51.

¹¹⁰ Laki väärinkäytösten paljastajien suojelusta.

¹¹¹ Näistä 13 tehtiin vuonna 2019, mutta tapausten käsittelyä jatkettiin vuonna 2020.

¹¹² Telegram, *Ovo je bomba. Telegram otkriva tajnu snimku: ovako HDZ-ov gradonačelnik Požege diktira koje firme moraju dobiti poslove*, 12.1.2021; Večernji list, *Dosje o Bandičevoj poskupjeloj Žičari: Laži, aneksi, tužbe ljubavne afere, osvete...*, 29.11.2020; Večernji list, *USKOK i PNUKOK provode izvide o sljemenskoj žičari*, 27.11.2020.

¹¹³ Kroatian panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 24.

¹¹⁴ PNUKOKin Kroatiaan tehdyn vierailun yhteydessä ilmoittamat tiedot.

¹¹⁵ Talous-, yrittäjyys- ja käsiteollisuusministeriön suositukset tarjousvakuuksien määräämisestä ja antamisesta koronaviruspandemian aiheuttamassa uudessa tilanteessa (<http://www.javnanabava.hr/default.aspx?id=7221>) ja julkisen tarjousmenettelyn täytäntöönpanosta koronaviruspandemian aiheuttamassa uudessa tilanteessa (<http://www.javnanabava.hr/default.aspx?id=7220>).

¹¹⁶ Kroatian tasavallan perustuslaki, 38 §.

annetulla lailla ja viestintälailla. Niissä säädetään tiedotusvälineiden riippumattomasta sääntelyviranomaisesta eli sähköisen viestinnän virastosta ja taataan, että tiedotusvälineiden omistusta koskevat tiedot ovat yleisön saatavilla. Yleisesti ottaen käytössä on puitteet tietojen ja julkisten asiakirjojen saatavuudelle.¹¹⁷ Sähköisestä viestinnästä annetun lain tarkistus odottaa hyväksymistä tarkistetun audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin¹¹⁸ saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä. Hallitus aikoo lisäksi päivittää Kroatian medialainsäädännön toisen pilarin, viestintälain, ehdotuksella, jonka odotetaan valmistuvan vuoden 2021 loppuun mennessä.¹¹⁹

Sähköisen viestinnän viraston hallintoelimen mahdollisille jäsenille on kaavailtu uusia pätevyysvaatimuksia. Virastoa johtaa johtaja, joka johtaa myös sähköisen viestinnän neuvostoa, joka on viraston hallintoelin. Sen taloudellinen riippumattomuus on varmistettu, koska se on riippuvainen sähköisten mediapalvelujen tuloista.¹²⁰ Parlamentti nimittää neuvoston jäsenet yksinkertaisella enemmistöllä hallituksen ehdotuksesta julkisen nimeämispöytäkirjan perusteella.¹²¹ Se, että neuvoston jäsenet voidaan nimittää uudelleen useaksi viisivuotiskaudeksi, sekä parlamentin enemmistön ratkaiseva vaikutus elimen nimittämisessä on tuotu esiin sääntelyviranomaisen poliittisen riippumattomuuden mahdollisesti vaarantavina seikkoina.¹²² Sähköistä viestintää koskevalla lakiesityksellä hallitus aikoo ottaa käyttöön lisävaatimuksia, jotka koskevat neuvoston mahdollisten jäsenten koulutusta, taitoja ja ammattikokemusta.¹²³

Sellaista riippumatonta itsesääntelyyn perustuvaa viestintäneuvostoa ei ole, joka edustaisi sekä lehdistöä ja uutismediasektoria että julkaisijoita ja journalistijärjestöjä. Kroatian journalistiliiton itsesääntelyyn perustuvat eettiset säännöt rajoittuvat järjestössä edustettuina oleviin toimittajiin, eikä niitä ole tunnustettu riittävän hyvin toimittajien suojelemiseksi käytännössä.¹²⁴ Kulttuuri- ja mediaministeriö harkitsee tukevana riippumattoman itsesääntelyyn perustuvan viestintäneuvoston perustamista uutta viestintälakia koskevan ehdotuksen yhteydessä.¹²⁵

Tiedotusvälineiden omistusta koskevien tietojen avoimuutta koskevaan kehikseen on suunnitteilla lisäparannuksia. Hallitus aikoo sähköisestä viestinnästä annetun lain

¹¹⁷ Oikeusvaltiokertomus 2020, luku oikeusvaltiotilanteesta Kroatiaassa.

¹¹⁸ Direktiivi (EU) 2018/1808 audiovisuaalisten mediapalvelujen tarjoamista koskevien jäsenvaltioiden tiettyjen lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annetun direktiivin 2010/13/EU (audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi) muuttamisesta vaihtuvien markkinarealiteettien vuoksi.

¹¹⁹ Kroatian panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 28.

Vuoden 2021 maailman lehdistönvapausindeksissä Kroatia on 56. sijalla maailmanlaajuisesti ja 22. sijalla EU:n jäsenvaltioiden joukossa (Toimittajat ilman rajoja, Kroatia). Tiedotusvälineiden moniarvoisuuden seurantaväline 2021 osoittaa, että perusturvan, sosiaalisen osallisuuden ja poliittisen riippumattomuuden osaluilla on keskisuuria riskejä ja että markkinoiden moniarvoisuusindikaattoriin liittyy suuri riski (tiedotusvälineiden moniarvoisuuden seurantaväline 2021, s. 8).

¹²⁰ Oikeusvaltiokertomus 2020, luku oikeusvaltiotilanteesta Kroatiaassa, s. 9. Tiedotusvälineiden moniarvoisuuden seurantaväline 2021, s. 10.

¹²¹ Kroatian panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 28.

¹²² Järjestöjen Centre for Peace Studies ja Croatian Platform for International Citizen Solidarity panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 3 ja 4; oikeusvaltiokertomus 2020, luku oikeusvaltiotilanteesta Kroatiaassa s. 13; Kroatian journalistiliiton ja Kroatian journalistien ammattiliiton panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 14 ja 15. Tähän mennessä kolme neuvoston jäsentä on nimitetty uudelleen parlamentin eri enemmistöjen toimesta.

¹²³ Kroatian panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 28.

¹²⁴ Tiedotusvälineiden moniarvoisuuden seurantaväline 2021, s. 11.

¹²⁵ Kroatian panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 28.

tarkistusta koskevassa ehdotuksessaan parantaa saatavilla olevien tietojen kattavuutta vaatimalla, että niihin liitetään rekisteriote tosiasiallisista omistajista ja edunsaajista ja edellyttämällä sähköisten julkaisujen rekisteröintiä.¹²⁶ Tällä hetkellä audiovisuaalista ja digitaalista mediaa koskevat tiedot tiedotusvälineiden omistajuudesta ovat saatavilla sähköisen viestinnän viraston verkkosivustolla. Kauppakamari kerää painettuja tiedotusvälineitä koskevat tiedot, jotka julkaistaan *Euroopan unionin virallisessa lehdessä*.¹²⁷ Tiedotusvälineiden moniarvoisuuden seurantavälineen 2021 indikaattori tiedotusvälineiden omistajuuden avoimuudesta osoittaa, että riski on keskitasoa, ja siinä todetaan, että todellisen omistajan ja edunsaajan henkilöllisyys on mahdollista salata nykyisen kehyksen puitteissa.¹²⁸ Sidosryhmät väittävät, että sähköisen viestinnän viraston ylläpitämässä rekisterissä voi olla aukkoja sähköisten julkaisujen kattavuudessa.¹²⁹ Tiedotusvälineiden moniarvoisuuden seurantavälineen 2021 mukaan Kroatian johtavilla tiedotusvälineillä on suuria markkinaosuuksia eri markkinasegmenteillä.¹³⁰

Vaikka valtion maksamaa ilmoitustoimintaa säännellään perussäännöllä¹³¹, sidosryhmien mukaan se heikentää usein tiedotusvälineiden poliittista riippumattomuutta erityisesti paikallistasolla¹³². Sähköisestä viestinnästä annetussa laissa säädetään, että julkisten laitosten ja pääasiassa valtionyhtiöiden on käytettävä 15 prosenttia vuotuisista varoistaan, jotka on varattu niiden palvelujen tai toimintojen edistämiseen, mainostamiseen/ilmoittamiseen alueellisissa tai paikallisissa televisio- tai radio-ohjelmissä.¹³³ Tiedotusvälineiden moniarvoisuuden seurantavälineessä 2021 todetaan, että nykyisessä toimintakehyksessä ”*lähetystoiminnan harjoittajat ovat usein riippuvaisia alue- ja paikallispolitiikasta, kun taas sanomalehdet tukevat usein omistajiensa poliittisten näkemysten kanssa yhteneväisiä politiikkoja ja näkökulmia*”.¹³⁴ Erityisesti alueellisten ja paikallisten tiedotusvälineiden katsotaan usein olevan vahvasti riippuvaisia paikallisviranomaisten harjoittamasta mainonnasta/ilmoitustoiminnasta, mikä voi heikentää toimituksellista riippumattomuutta.¹³⁵

Kroatian viranomaiset toteuttivat joitakin mediakohtaisia toimenpiteitä covid-19-pandemian vaikutusten lieventämiseksi. Pandemian seurauksena sanomalehtien myynti- ja

¹²⁶ Kroatian panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 30.

¹²⁷ Kroatiiaan tehdyn vierailun yhteydessä saadut tiedot; Kroatian journalistiliiton ja Kroatian journalistien ammattiliiton panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 17.

¹²⁸ Tiedotusvälineiden moniarvoisuuden seurantaväline 2021, s. 10. Seurantaväline osoittaa, että uutismedian ja verkkoalustojen keskittymistä, kilpailun valvontaa ja tiedotusvälineiden elinkelpoisuutta koskeviin indikaattoreihin liittyy suuri riski.

¹²⁹ Järjestöjen Centre for Peace Studies ja Croatian Platform for International Citizen Solidarity panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 5.

¹³⁰ Tiedotusvälineiden moniarvoisuuden seurantaväline 2021, s. 10 ja 11. Seurantavälineessä arvioitujen tietojen mukaan ”neljän suurimman audiovisuaalisen median omistajan osuus markkinoista oli 96 prosenttia vuonna 2019. Vuonna 2020 neljän suurimman audiovisuaalisen median omistajan osuus yleisömäärästä oli 56 prosenttia. Neljän suurimman radio-omistajan markkinaosuus oli 70 prosenttia vuonna 2019 ja 39 prosenttia vuonna 2020. Neljän suurimman sanomalehden omistajan markkinaosuus oli 71 prosenttia vuonna 2019” (Tiedotusvälineiden moniarvoisuuden seurantaväline, 2021, s. 10).

¹³¹ Oikeusvaltiokertomus 2020, luku oikeusvaltiotilanteesta Kroatiassa, s. 13.

¹³² Kroatian journalistiliiton ja Kroatian journalistien ammattiliiton panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 16 ja 17. Kroatiiaan tehdyn vierailun yhteydessä saadut tiedot.

¹³³ Sähköistä viestintää koskevan lain tarkistamista koskevan luonnoksen tarkoituksena on laajentaa tämä koskemaan myös sähköisiä julkaisuja (ml. velvoite julkistaa asiaankuuluvat tiedot verkossa).

¹³⁴ Tiedotusvälineiden moniarvoisuuden seurantaväline 2021, s. 12.

¹³⁵ Kroatian journalistiliiton ja Kroatian journalistien ammattiliiton panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 16 ja 17. Kroatiiaan tehdyn vierailun yhteydessä saadut tiedot.

mainostulot pienenivät, ja monet tiedotusvälineet leikkasivat palkkoja ja irtisanoivat henkilöstöä.¹³⁶ Vaikutukset ovat kohdistuneet erityisesti freelance-toimittajiin.¹³⁷ Kroatian journalistien ammattiliitto katsoo, että toimittajien työolot ovat heikentyneet huomattavasti pandemian aikana.¹³⁸ Mediaryitykset pystyivät hyötymään hallituksen yleisistä avustusohjelmista. Vastauksena sidosryhmien avunpyyntöihin hallitus otti sähköisen viestinnän viraston välityksellä käyttöön julkisen menettelyn, jossa freelance-toimittajat ja osa-aikaiset media-alan työntekijät voivat hakea tukea.¹³⁹

Tiedonsaanti on varmistettu lailla, mutta toimittajien pyyntöjen käsittelyssä on edelleen huomattavia viiveitä eri viranomaisissa.¹⁴⁰ Tiedonsaantioikeutta koskevan lain¹⁴¹ täytäntöönpanosta vastaavat tietosuojavaltuutettu ja sen toimisto. Useissa tapauksissa tietosuojavaltuutetun toimistolta edellytetään suoraa väliintuloa toimittajien tiedonsaantipyyntöjen jatkotoimien varmistamiseksi.¹⁴² Tiedotusvälineiden moniarvoisuuden seurantaväline 2021 osoittaa, että tiedonsaantioikeuden suojaan liittyy keskisuuri riski.¹⁴³ GRECO on suositellut, että olisi toteutettava toimenpiteitä tietosuojavaltuutetun päätösten täytäntöönpanon tehostamiseksi lain mukaisesti.¹⁴⁴

Toimittajien suojelua koskeva oikeudellinen kehys on olemassa, mutta toimittajiin kohdistuu edelleen vihapuhetta ja uhkailua sekä verkossa että sen ulkopuolella.¹⁴⁵ Useat merkittävät tapaukset ovat koskeneet poliitikkojen toimittajiin kohdistamia sanallisia hyökkäyksiä, jotka ovat tuoneet esiin jännitteitä joidenkin poliitikkojen ja tiedotusvälineiden välisissä suhteissa.¹⁴⁶ Lisäksi sidosryhmät ilmaisivat vakavan huolensa Kroatian radio- ja televisioyhtiön väitetyistä irtisanomisista tai irtisanomisuhasta, joka kohdistuu Kroatian journalistien ammattiliiton ja Kroatian journalistiliiton edustajiin.¹⁴⁷ Euroopan neuvoston journalismin suojelua ja toimittajien turvallisuutta edistävä foorumi on lokakuusta 2020 lähtien rekisteröinyt viisi varoitusta Kroatian tapahtumista, jotka koskevat erityisesti toimittajiin kohdistuvia uhkailuja tai solvauksia sekä tiedotusvälineisiin kohdistuvia

¹³⁶ Kroatian journalistiliiton Kroatiaan tehdyn vierailun yhteydessä antamat tiedot.

¹³⁷ Toimittajat ilman rajoja, Kroatia; Kroatiaan tehdyn vierailun yhteydessä saadut tiedot.

¹³⁸ Kroatian journalistiliiton Kroatiaan tehdyn vierailun yhteydessä antamat tiedot.

¹³⁹ Kroatian panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 29. Kroatian kulttuuri- ja mediaministeriön Kroatiaan tehdyn vierailun yhteydessä antamat tiedot.

¹⁴⁰ Tiedotusvälineiden moniarvoisuuden seurantaväline 2021, s. 9; oikeusvaltiokertomus 2020, luku oikeusvaltiotilanteesta Kroatiassa, s. 15. Kroatian journalistiliiton ja Kroatian journalistien ammattiliiton panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 20.

¹⁴¹ Tiedonsaantioikeutta koskeva laki.

¹⁴² Kroatian journalistiliiton ja Kroatian journalistien ammattiliiton panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 20; tietosuojavaltuutetun toimiston Kroatiaan tehdyn vierailun yhteydessä antamat tiedot.

¹⁴³ Tiedotusvälineiden moniarvoisuuden seurantaväline 2021, s. 9.

¹⁴⁴ GRECO, *Fifth evaluation round – Evaluation Report on Croatia on preventing corruption and promoting integrity in central governments (top executive functions) and law enforcement agencies*, 24.3.2020, s. 19.

¹⁴⁵ Oikeusvaltiokertomus 2020, luku oikeusvaltiotilanteesta Kroatiassa, s. 14; Toimittajat ilman rajoja, Kroatia; lehdistön ja tiedotusvälineiden vapauden eurooppalainen keskus, tiedotusvälineiden vapauden kartoittamista käsittelevä foorumi; tiedotusvälineiden moniarvoisuuden seurantaväline 2021, s. 15.

¹⁴⁶ Kroatiaan tehdyn vierailun yhteydessä saadut tiedot; lehdistön ja tiedotusvälineiden vapauden eurooppalainen keskus, tiedotusvälineiden vapauden kartoittamista käsittelevä foorumi; Euroopan neuvosto, foorumi journalismin suojelun ja toimittajien turvallisuuden edistämiseksi (2021), Kroatian presidentti Milanović hyökkäsi suullisesti HRT:n toimittajia vastaan, nro 89/2021.

¹⁴⁷ Euroopan neuvosto, foorumi journalismin suojelun ja toimittajien turvallisuuden edistämiseksi (2021), *President of Croatian Journalists' Union Maja Sever Threatened with Dismissal*, nro 40/2021; Kroatian journalistiliitto, *Bačić's persecution of the leaders of the CJA and the Journalists' Union is a new blow to media freedom*, 13.3.2021.

kunnianloukkauksia.¹⁴⁸ Vaikka toimittajiin kohdistui vuonna 2020 fyysisiä hyökkäyksiä, tämä ei näytä olevan laajalle levinnyt huolenaihe, ja poliisiviranomaiset seuraavat tällaisia tapauksia.¹⁴⁹

Toimittajiin kohdistuvat julkisen osallistumisen häirintätarkoituksessa nostetut strategiset kanteet (SLAPP-kanteet) ovat edelleen vakava huolenaihe.¹⁵⁰ Kroatian journalistiliiton tekemän selvityksen mukaan Kroatiassa oli huhtikuussa 2021 vireillä 924 oikeudenkäyntiä toimittajia ja tiedotusvälineitä vastaan¹⁵¹ (905 vuonna 2020¹⁵²). Liitto korostaa, että näillä kanteilla on voimakas vaikutus asianomaisiin tiedotusvälineisiin ja että ne uhkaavat erityisesti pienempien paikallisten tiedotusvälineiden ja freelance-toimittajien olemassaoloa.¹⁵³ Esimerkkejä tällaisista tapauksista ovat tunnettujen poliitikkojen tai virkamiesten toimittajia vastaan nostamat kanteet.¹⁵⁴ Vaikka tuomioistuimet usein ratkaisevat tapaukset asianomaisten toimittajien eduksi¹⁵⁵, SLAPP-kanteet aiheuttavat toimittajille merkittävän taloudellisen riskin, ja niillä voi olla merkittävä pelotevaikutus. Monet toimittajia vastaan nostetuista SLAPP-kanteista perustuvat kunnianloukkausta koskeviin syytöksiin.¹⁵⁶ Sidosryhmät ovat kehottaneet hallitusta puuttumaan asiaan muun muassa poistamalla kunnianloukkauksen rangaistavuuden.¹⁵⁷ Kroatian viranomaiset ovat perustaneet asiantuntijaryhmän antamaan neuvomaan toimintapoliittisissa aloitteissa, joilla pyritään torjumaan SLAPP-kanteita.

IV. MUUT HALLITUSJÄRJESTELMÄN OSIEN KESKINÄISEEN VALVONTAAN LIITTYVÄT INSTITUTIONAALISET KYSYMYKSET

Kroatiassa on yksikamarinen parlamentaarinen hallintojärjestelmä, jossa perustuslakituomioistuin voi suorittaa perustuslainmukaisuuden tarkistuksia jälkikäteen, myös perustuslainmukaisuutta koskevan valituksen perusteella. Lakiesityksiä voi tehdä kuka tahansa parlamentin tai hallituksen jäsen. Ihmisoikeuksien ja vapauksien edistämisestä ja

¹⁴⁸ Euroopan neuvosto, foorumi journalismin suojelun ja toimittajien turvallisuuden edistämiseksi. Kirjoittamishetkellä Kroatian viranomaiset olivat laatineet vastauksensa kolmeen viidestä tapauksesta (kaksi tuoreinta tapausta rekisteröitiin huhtikuussa ja toukokuussa 2021). Neljä tapausta kuului ”toimittajien häirinnän ja pelottelun” luokkaan, ja yksi tapaus luokiteltiin luokkaan ”Muut teot, jotka heikentävät tiedotusvälineiden vapautta”.

¹⁴⁹ Osservatorio Balcani Caucaso Transeuropan panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 9; Kroatiaan tehdyn vierailun yhteydessä saadut tiedot.

¹⁵⁰ Kroatiaan tehdyn vierailun yhteydessä saadut tiedot; Zagrebin ihmisoikeustalon panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 8.

¹⁵¹ Kroatian journalistiliitto, *At least 924 lawsuits against journalists and the media currently active in Croatia*, 16.4.2021.

¹⁵² Kroatian journalistiliiton selvitys: *Over 905 lawsuits against journalists and the media currently active in Croatia*, 15.2020.

¹⁵³ Kroatian journalistiliitto, *At least 924 lawsuits against journalists and the media currently active in Croatia*, 16.4.2021.

¹⁵⁴ Esimerkiksi Euroopan neuvosto, journalismin suojelua ja toimittajien turvallisuutta edistävä foorumi (2021), *Defamation Lawsuit against INDEX d.o.o.*, nro 80/2021; lehdistön ja tiedotusvälineiden vapauden eurooppalainen keskus, tiedotusvälineiden vapauden kartoittamista käsittelevä foorumi; Kroatian journalistiliitto, *At least 924 lawsuits against journalists and the media currently active in Croatia*, 16.4.2021.

¹⁵⁵ Toimittajat ilman rajoja, Kroatia. Kroatiaan tehdyn vierailun yhteydessä saadut tiedot.

¹⁵⁶ Tiedotusvälineiden moniarvoisuuden seurantaväline 2021, s. 9. Kroatian journalistiliitto, *At least 924 lawsuits against journalists and the media currently active in Croatia*, 16.4.2021; Kroatiaan tehdyn vierailun yhteydessä saadut tiedot.

¹⁵⁷ Kroatian journalistiliiton ja Kroatian journalistien ammattiliiton panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 18; Kroatiaan tehdyn vierailun yhteydessä saadut tiedot.

suojelusta vastaava oikeusasiamies, tietovaltuutettu ja tasa-arvoelimenä toimiva tasa-arvovaltuutettu¹⁵⁸ ovat kaikki riippumattomia elimiä, jotka osallistuvat keskinäiseen valvontajärjestelmän toimintaan.

Vaikka julkiset kuulemiset ovat osa lainsäädäntömenettelyä, sidosryhmät pitävät kansalaisten osallistumista pikemminkin muodollisena kuin sisällöllisenä. Julkiset kuulemiset toteutetaan valtion sähköisen kuulemisen portaalissa. Hallituksen lainsäädäntövirasto koordinoi julkisia kuulemisia ja hallinnoi sähköisen kuulemisen portaalia. Vuoden aikana järjestettyjen julkisten kuulemisten määrä on ollut enimmäkseen kasvussa.¹⁵⁹ Osana säännöllistä toimintaansa tietosuojavaltuutetun toimisto seurasi kuulemisten järjestämistä vuonna 2020.¹⁶⁰ Kuten aiempinakin vuosina, sääntöjenvastaisuudet liittyivät useimmiten kuulemisen keston ja siihen, että määräajan lyhentämiselle ei ollut perusteita. Valitukset liittyivät myös kuulemista koskevan raportin julkaisematta jättämiseen ja julkista kuulemista koskevien suunnitelmien hyväksymättä tai julkaisematta jättämiseen. Lisäksi sidosryhmät pitävät julkisia kuulemisia, myös kansalaisyhteiskunnan ja kansalaisjärjestöjen kuulemisia, pikemminkin muodollisina kuin sisällöllisinä.¹⁶¹ Vuonna 2021 suunnitellaan parannuksia sähköisen kuulemisen portaaliin pääasiassa nykyisten toimintojen laajentamiseksi ja päivittämiseksi.

Sääntelypolitiikan täytäntöönpanoa on tarkoitus parantaa. Maaliskuussa 2021 hallituksen lainsäädäntötoimisto käynnisti teknisen tuen hankkeen¹⁶² parantaakseen analyysivalmiuksia, jotka liittyvät asianmukaisten metodologisten välineiden ja prosessien soveltamiseen sääntelyn vaikutusten ennako- ja jälkiarviointien täytäntöönpanossa. Hankkeessa edistettäisiin asiaan liittyvien menetelmien ja prosessien soveltamista tärkeimmissä julkisissa elimissä järjestämällä koulutusta sääntelyn vaikutustenarviointijärjestelmän keskeisille toimijoille ja sidosryhmille, kuten vastuuministeriöille. Tavoitteena on parantaa yleistä kapasiteettia ja sääntelyn toimivuutta, mutta sekundaarilainsäädännön sisällyttämättä jättämiseen ja paikallis- ja aluetason rajallisiin resursseihin liittyvät kysymykset saattavat jäädä auki.¹⁶³ Myös sääntelyn vaikutusten arviointien täytäntöönpanossa on edelleen puutteita. Sääntelyn vaikutusten arvioinneista vastaavat pääasiassa ministeriöt, kun taas hallituksen lainsäädäntövirasto antaa koulutusta menetelmistä ja lainsäädännön laatimisesta. Hallituksen lainsäädäntöviraston tehtävät rajoittuvat primaarilainsäädännön vaikutusten arviointien valvontaan. Tämän seurauksena alemman taseisia säädöksiä ei tarkisteta pk-yritystestiä lukuun ottamatta.¹⁶⁴ Lisäksi

¹⁵⁸ Tasa-arvovaltuutetun toimikausi voidaan päättää, jos hänen vuosikertomuksensa hylätään parlamentissa.

¹⁵⁹ Vuonna 2019 järjestettiin yhteensä 1 031 julkista kuulemistä, ja niiden määrä on kasvanut vuosien mittaan (vuonna 2012 kuulemisia oli vain 144). Vuonna 2020 portaalin kautta järjestettiin yhteensä 761 kuulemistä, joihin osallistui 7 211 käyttäjää. Huomautuksia saatiin yhteensä 21 798, joista toukokuuhun 2021 mennessä hyväksyttiin 3 321 huomautusta sellaisenaan ja 2 057 osittain, 4 902:ta ei hyväksytty, 10 519:ää kommentoitiin ja 999:ään ei vastattu. Vuonna 2020 kuuleminen kesti kaikentyppisissä säädöksissä keskimäärin 17 päivää. Tiedot valtion lainsäädäntövirastosta.

¹⁶⁰ <https://www.pristupinfo.hr/dokumenti-i-publikacije/izvjesca-o-provedbi-zppi/>

¹⁶¹ Järjestöjen Centre for Peace Studies (CMS) ja Croatian Platform for International Citizen Solidarity (Crosol) panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 8. Euroopan kansalaisfoorum (European Civic Forum, GONG) panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 19. ILGA-Europan panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 18. Euroopan kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden verkoston antamat tiedot oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 82.

¹⁶² Teknisen tuen väline 21HR31, sääntelyn vaikutustenarvioinnin toteutuksen tehostaminen.

¹⁶³ *Regulatory Policy in Croatia: Implementation is Key*, OECD Reviews of Regulatory Reforms, 2019, s. 105.

¹⁶⁴ Sääntelyn vaikutusten arviointia koskeva laki, sääntelyn vaikutusten arvioinnin täytäntöönpanoa koskeva asetus, pk-yritystestin täytäntöönpanoa koskeva asetus ja sääntelyn vaikutusten arviointia koskeva strategia.

viranomaisilla ja erityisesti paikallis- ja alueviranomaisilla ei ole riittävästi henkilöstöä tai kokemusta sääntelypolitiikan tehokasta täytäntöönpanoa varten.¹⁶⁵

Covid-19-pandemiaan liittyviä toimenpiteitä on hyväksytty kahdesti muutetun tartuntatauteja koskevan lain perusteella. Kroatia ei julistanut poikkeustilaa. Sen sijaan toimenpiteitä covid-19-pandemian torjumiseksi on hyväksytty väestön suojelemisesta tartuntataudeilta annetun lain ja pelastuspalvelujärjestelmää koskevan lain perusteella, joita molempia on muutettu kahdesti pandemian alkamisen jälkeen.¹⁶⁶ Sekä muutetun oikeudellisen kehyksen että käyttöön otettujen rajoittavien erityistoimenpiteiden perustuslainmukaisuus ja laillisuus on riitautettu perustuslakituomioistuimessa, joka on vahvistanut niiden perustuslainmukaisuuden. Tuomioistuin käsitteli myös yksityishenkilöiden esittämiä ehdotuksia, joissa vaadittiin tiettyjen asiaan liittyvien pelastuspalveluviranomaisen päätösten perustuslainmukaisuuden valvontaa ja laillisuusvalvontaa. Tuomioistuin vahvisti niiden laillisuuden ja totesi, että niillä oli oikeutettu tavoite suojella kansalaisten henkeä ja terveyttä ja että ne olivat välttämättömiä tämän tavoitteen saavuttamiseksi. Se totesi erillisessä, omasta aloitteestaan vireille pannussa menettelyssä, että yksi pelastuspalveluviranomaisen toteuttama toimenpide ei vastannut suhteellisuusvaatimusta.¹⁶⁷

Perustuslakituomioistuin päätti, että parlamentin olisi löydettävä vaihtoehtoisia tapoja varmistaa parlamentin jäsenten osallistuminen covid-19-pandemian aikana. Parlamentti jatkoi työskentelyä covid-19-pandemian aikana sekä joulukuun 2020 maanjäristyksen jälkeen. Huhtikuussa 2020 työjärjestystä muutettiin siten, että erityistilanteissa rajoitettiin niiden parlamentin jäsenten määrää, jotka voivat olla samanaikaisesti äänestysosalissa, ja lyhennettiin entisestään heidän keskustelujensa kestoja. Lokakuussa 2020 perustuslakituomioistuin julisti nämä muutokset perustuslain vastaisiksi ja totesi, että parlamentin työskentelyn organisointiin on teknisiä mahdollisuuksia niin, että parlamentin jäsenten osallistumista täysistuntoihin ja muihin keskusteluihin ei tarvitse rajoittaa. Marraskuussa 2020 hyväksyttiin uusi muutos työjärjestykseen sen varmistamiseksi, että kaikki parlamentin jäsenet voivat osallistua keskusteluihin. Täysistunnot järjestetään samanaikaisesti useissa kamareissa, myös etäyhteyden kautta. Tietotekninen järjestelmä ei kuitenkaan mahdollista yksittäisten parlamentin jäsenten antamien äänten kirjaamista, ja etäosallistuminen on mahdollista vain niille jäsenille, jotka ovat omaehtoisessa eristyksessä tai eristettyinä. Covid-19-toimenpiteiden parlamentaarisen valvonnan osalta parlamentti pyysi joulukuussa 2020 hallitusta toimittamaan sille kolme kertaa vuodessa kertomuksen väestöryhmien suojelemisesta tartuntataudeilta annetun lain täytäntöönpanon vaikutuksista niin kauan kuin päätös epidemian julistamisesta on voimassa.¹⁶⁸ Hallitus toimitti tammikuussa 2021 ensimmäisen kertomuksen, joka kattoi ajanjakson maaliskuusta 2020 tammikuuhun 2021 ja jonka parlamentti hyväksyi äänten enemmistöllä. Lainsäädäntöprosessin osalta voidaan todeta, että tammikuun 2020 ja maaliskuun 2021 välisenä aikana 51 prosenttia kaikista laeista hyväksyttiin kiireellisessä menettelyssä, mikä merkitsee vähennystä vuoteen 2019 verrattuna¹⁶⁹. Merkittävä osa näistä laeista liittyi covid-19-pandemiaan.

¹⁶⁵ Regulatory Policy in Croatia: Implementation is Key, OECD Reviews of Regulatory Reforms, 2019, s. 105.

¹⁶⁶ Parlamentti hyväksyi muutokset huhti- ja joulukuussa 2020.

¹⁶⁷ Perustuslakituomioistuimen tuomio 14.9.2020, U-II-2379/2020.

¹⁶⁸ Kroatian panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 36.

¹⁶⁹ Vaikka tällaisten lakien osuus laski vuoden 2014 noin 82 prosentista 28 prosenttiin vuonna 2016, se kasvoi jälleen noin 56 prosenttiin vuonna 2019.

Oikeusasiamies alkoi käyttää uusia toimivaltuuksiaan. Parlamentti hyväksyi vuonna 2020 oikeusasiamiehen uuden työjärjestyksen, jolla perustettiin oikeusasiamieheen uusi osasto väärinkäytösten paljastajien suojelemiseksi, minkä jälkeen henkilökuntaan nimitettiin yksi henkilö lisää vastaamaan näistä tehtävistä.¹⁷⁰ Oikeusasiamiehen mukaan sisäasiainministeriö kieltäytyy edelleen antamasta oikeusasiamiehelle tietoja laittomien maahanmuuttajien kohtelusta.¹⁷¹ Tältä osin oikeusasiamiehen ja sisäasiainministeriön välillä käydään edelleen keskustelua oikeusasiamiehen toimiston edustajien tiedonsaantimahdollisuuksista asiaa koskevan kansallisen lainsäädännön tulkinnan perusteella. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden eurooppalaisen verkoston suositukset¹⁷² sen varmistamiseksi, että kansalliset institutionaaliset rakenteet, kuten oikeusasiamies, saavat käyttöönsä tietoja, jotta voidaan varmistaa riippumaton, asianmukainen ja nopea tutkinta, ovat erityisen merkityksellisiä, kun otetaan huomioon väitteet käännytyksistä ulkorajoilla¹⁷³, jotta voidaan varmistaa, että perusoikeuksia kunnioitetaan jatkuvasti. Kroatian viranomaiset ovat yhteistyössä Euroopan komission, EU:n virastojen ja asiaankuuluvien sidosryhmien, kuten oikeusasiamiehen, kanssa perustaneet rajavalvonnan riippumattoman seurantamekanismin, joka otettiin käyttöön 8. kesäkuuta 2021.

Hallitus valmistelee edelleen kansallista suunnitelmaa kansalaisyhteiskunnan kehitystä tukevan ympäristön luomiseksi vuosina 2021–2027.¹⁷⁴ Kuten oikeusvaltiota koskevassa vuosikertomuksessa 2020 todetaan, suunnitellun kansallisen suunnitelman tarkoituksena on edelleen parantaa oikeudellista, taloudellista ja institutionaalista tukijärjestelmää kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden toiminnalle, jota pidetään tärkeänä Kroatian sosioekonomisen kehityksen sekä asiaankuuluvien EU:n ja kansainvälisten poliitikkojen muotoilun ja täytäntöönpanon kannalta. Kansalaisjärjestöjen kanssa tehtävästä yhteistyöstä vastaava valtion virasto aikoo ottaa kansalaisyhteiskunnan järjestöt mukaan asiantuntijatyöryhmään julkaisemalla julkisen kutsun. Valtion virasto järjestää edelleen kansalaisjärjestöjen Open Days -tapahtuman.¹⁷⁵ Kansalaistoimintamahdollisuuksien katsotaan kaventuneen Kroatiaassa.¹⁷⁶ Oikeusasiamiehen toimisto alkoi vuonna 2020 käsitellä tapausta, joka koskee kansalaistoiminnan mahdollisuuksia ja ihmisoikeuksien puolustajia covid-19-pandemian yhteydessä.¹⁷⁷

¹⁷⁰ Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden eurooppalaisen verkoston (ENNHRI) panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 78.

¹⁷¹ Oikeusasiamiehen toimiessa kansallisen valvontaelimen ominaisuudessa hänelle on annettu kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan 4, 19 ja 20 artiklan sekä kansallisesta valvontaelimestä annetun lain 3 ja 5 §:n nojalla lupa vierailta paikoissa, joissa on tai voitaisiin pitää pidätettyjä, ilman ennakoilmoitusta sekä vapaa pääsy tietoihin heidän kohtelustaan. Tästä käytännöstä on raportoitu parlamentille useaan otteeseen, ja oikeusasiamies on vuosien 2019 ja 2020 vuosikertomuksissa suosittanut sisäministeriötä varmistamaan, että oikeusasiamiehen toimiston ja kansallisen ennaltaehkäisevän mekanismin henkilöstöllä on ilman ennakoilmoitusta vapaa pääsy tietoihin laittomista maahanmuuttajista edellä mainitun yleissopimuksen, kansallista ennaltaehkäisy-mekanismia koskevan lain ja oikeusasiamieslain mukaisesti. ENNHRI:n panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 78 ja 79.

¹⁷² Ranskan kansallisen ihmisoikeusinstituution (CNCDH) sekä Kroatian, Kreikan, Serbian ja Slovenian kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden laatimat kansalliset raportit [pvm ilmoitetaan myöhemmin].

¹⁷³ Asylum Information Database, *Country Report Croatia*, 2020 päivitetty versio.

¹⁷⁴ Oikeusvaltiokertomus 2020, Kroatiaa koskeva luku, s. 16 ja 17.

¹⁷⁵ Kroatian panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 39 ja 40.

¹⁷⁶ Civicus-järjestön luokitus. Asteikko on viisiportainen: avoin, kavennettu, estetty, sorrettu ja suljettu.

¹⁷⁷ ENNHRI:n panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021, s. 80.

Liite I: Lähteet aakkosjärjestyksessä*

* *Luettelo oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021 liittyvän kuulemisen yhteydessä saaduista vastauksista on saatavilla osoitteessa <https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/rule-law-mechanism/2021-rule-law-report-targeted-stakeholder-consultation>.*

Asylum Information Database, *Country Report Croatia*, 2020 päivitetty versio, (https://asylumineurope.org/wp-content/uploads/2021/05/AIDA-HR_2020update.pdf).

Centre for Peace Studies (CMS) ja Croatian Platform for International Citizen Solidarity (Crosol) (2021), panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021.

Euroopan kansalaisfoorumi (European Civic Forum, GONG) (2021), panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021.

Euroopan kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden verkosto (2021), panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021.

Euroopan komissio (2019–2021), *EU:n oikeusalan tulostaulu*.

Euroopan neuvosto, foorumi journalismin suojelun ja toimittajien turvallisuuden edistämiseksi (2021), *President of Croatian Journalists' Union Maja Sever Threatened with Dismissal*, nro 40/2021.

Euroopan neuvosto, foorumi journalismin suojelun ja toimittajien turvallisuuden edistämiseksi (2021), *Defamation Lawsuit against INDEX d.o.o.*, nro 80/2021.

GONG (2021), kirje GRECOLle: *The Commission must not be destroyed*, 4.2.2021, (<https://www.gong.hr/en/good-governance/anti-corruption-policy/letter-to-greco-plenkovic-undermines-the-fight-aga/>).

GRECO (2020), *Fifth evaluation round – Evaluation Report on Croatia on preventing corruption and promoting integrity in central governments (top executive functions) and law enforcement agencies*, 24.3.2020, (<https://rm.coe.int/fifth-round-evaluation-report-on-croatia-preventing-corruption-and-pro/16809cff22>).

GRECO (2020), *Fifth Evaluation Round: Preventing corruption and promoting integrity in central governments (top executive functions) and law enforcement agencies*, 24.3.2020, (<https://rm.coe.int/fifth-round-evaluation-report-on-croatia-preventing-corruption-and-pro/16809cff22>).

GRECO, *Fourth Evaluation Round: Addendum to the Second Compliance Report Croatia*, 21.10.2020, (<https://rm.coe.int/fourth-evaluation-round-corruption-prevention-in-respect-of-members-of/1680a010c3>).

Human Rights House Zagreb (2021), panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021.

ILGA-Europe (2021), panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021.

Korkeimman hallinto-oikeuden tuomio 10.12.2020, *Usz–2745/18-5*, (https://www.sukobinteresa.hr/sites/default/files/akti/2021/milan_bandic_p-130-14_presuda_visokog_upravnog_suda_republike_hrvatske.pdf).

Korkeimman hallinto-oikeuden tuomio 12.9.2019, *Usz–1948/19-2*, (<https://www.sukobinteresa.hr/sites/default/files/akti/2019/p-73-18-19-27.pdf>).

Korkeimman hallinto-oikeuden tuomio 27.5.2020, *Usz – 2889/20-2*, (https://www.sukobinteresa.hr/sites/default/files/akti/2021/andrej_plenkovic_p-381-18_presuda_visokog_upravnog_suda_usz-2889-20.pdf).

Korkeimman oikeuden eettinen neuvosto, *Kroatian tasavallan korkeimman oikeuden eettinen neuvosto on tehnyt päätöksen tuomareista tehdyistä valituksista menettelyssä, jossa arvioidaan oikeuseettisen säännösten rikkomista*, lehdistötiedote 31.5.2021 (<http://www.vsrh.hr/EasyWeb.asp?pcpid=560>);

- <http://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/2021dok/Priopcenja/Ev%205-2021-3.pdf> ;
<http://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/2021dok/Priopcenja/Ev%207-2021-4.pdf> ;
<http://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/2021dok/Priopcenja/Ev%208-2021-3.pdf> ;
<http://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/2021dok/Priopcenja/Ev%208-2021-4.pdf>).
- Korkeimman oikeuden yleiskokous (2021), lehdistötiedote 18.5.2021, (<http://www.vsrh.hr/EasyWeb.asp?pcpid=560>).
- Korkein hallinto-oikeus, lehdistötiedote 3.2.2021, (<https://sudovi.hr/sites/default/files/priopcenja/2021-02/Visoki%20upravni%20sud%20Republike%20Hrvatske%20-%20priop%C4%87enje%20za%20javnost%203.%20velja%C4%8De%202021.pdf>).
- Kroatian journalistiliitto (2020), *CJA's poll: Over 905 lawsuits against journalists and the media currently active in Croatia*, 1.5.2020, (<https://hnd.hr/eng/cja-s-poll-over-905-lawsuits-against-journalists-and-the-media-currently-active-in-croatia>).
- Kroatian journalistiliitto (2021), *At least 924 lawsuits against journalists and the media currently active in Croatia*, 16.4.2021, (<https://hnd.hr/eng/cja-survey-at-least-924-lawsuits-against-journalists-and-the-media-currently-active-in-croatia>).
- Kroatian journalistiliitto (2021), *Bačić's persecution of the leaders of the CJA and the Journalists' Union is a new blow to media freedom*, 13.3.2021, (<https://hnd.hr/eng/bacic-s-persecution-of-the-leaders-of-the-cja-and-the-journalists-union-is-a-new-blow-to-media-freedom>).
- Kroatian journalistiliitto ja Kroatian journalistien ammattiliitto (2021), panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021.
- Kroatian korkeimman oikeuden yleiskokous (2021), lehdistötiedote 26.3.2021, (<http://www.vsrh.hr/EasyWeb.asp?pcpid=560>).
- Kroatian korkein oikeus (2021), korkeimman oikeuden presidentin pyyntö, 5.3.2021, (<http://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/2021dok/Priopcenja/Prituzba-2021.pdf>).
- Kroatian korkein oikeus (2021), lehdistötiedote 18.5.2021, (<http://www.vsrh.hr/EasyWeb.asp?pcpid=560>).
- Kroatian parlamentti, *Korruptiontorjuntastrategia 2015–2020*, 27.2.2015, (https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_03_26_545.html).
- Luonnos korruptiontorjuntastrategiaksi 2021–2030 julkista kuulemista varten julkaistuna, 25.6.2021, (<https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=16930>).
- Novi list (2021), *Korkeimman oikeuden presidentin avoin virka on julkaistu, hakemusten määräaika on 30 päivää*, 31.3.2021, (https://www.novolist.hr/novosti/hrvatska/raspisan-novi-poziv-za-predsjednika-vrhovnog-suda/?meta_refresh=true).
- Osservatorio Balcani Caucaso Transeuropa (2021), panos oikeusvaltiota koskevaan vuosikertomukseen 2021.
- Perustuslakituomioistuimen tuomio 14.9.2020, *U-II-2379/2020*, (https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2020_09_105_1969.html).
- Perustuslakituomioistuimen tuomio 2.7.2019, *U-III-673/2018*, (<https://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/fOdluka.xsp?action=openDocument&documentId=C12570D30061CE54C125842D00218646>).
- Perustuslakituomioistuimen tuomio 23.3.2021, *U-I-1039/2021*, ([https://sljeme.usud.hr/Usud/Praksaw.nsf/C12570D30061CE54C12586A200446E08/\\$FILE/U-I-1039-2021%20i%20dr.pdf](https://sljeme.usud.hr/Usud/Praksaw.nsf/C12570D30061CE54C12586A200446E08/$FILE/U-I-1039-2021%20i%20dr.pdf)).
- Perustuslakituomioistuimen tuomio 3.11.2020, *U-I-4658/2019*, ([https://sljeme.usud.hr/Usud/Praksaw.nsf/C12570D30061CE54C1258615004B58C4/\\$FILE/U-I-4658-2019%20i%20dr.pdf](https://sljeme.usud.hr/Usud/Praksaw.nsf/C12570D30061CE54C1258615004B58C4/$FILE/U-I-4658-2019%20i%20dr.pdf)).

Ranskan kansallisen ihmisoikeusinstituution (CNCDH) sekä Kroatian, Kreikan, Serbian ja Slovenian kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden laatimat kansalliset raportit, [pvm ilmoitetaan myöhemmin], (<http://ennhri.org/rights-at-borders/>).

Tasavallan presidentin kanslia (2021), lehdistötiedote 25.3.2021, (<https://www.predsjednik.hr/vijesti/ured-predsjednika-republike-hrvatske-uputio-dopis-drzavnom-sudbenom-vijecu/>).

Tasavallan presidentin kanslia (2021), lehdistötiedote 8.3.2021, (<https://www.predsjednik.hr/vijesti/predsjednik-republike-predlozio-je-zlatu-durdevic-za-predsjednicu-vrhovnog-suda-republike-hrvatske/>).

Telegram (2021), *Ovo je bomba. Telegram otkriva tajnu snimku: ovako HDZ-ov gradonačelnik Požege diktira koje firme moraju dobiti poslove*, 12.1.2021, (<https://www.telegram.hr/politika-kriminal/ovo-je-bomba-telegram-otkriva-tajnu-snimku-ovako-hdz-ov-gradonacelnik-pozege-diktira-koje-firme-moraju-dobiti-poslove/>).

Tuomariyhdistys (2021), lehdistötiedote 29.4.2021, (<http://uhs.hr/archives/1544>).

Večernji list (2020), *Dosje o Bandićevoj poskupjelost Žičari: Laži, aneksi, tužbe ljubavne afere, osvete...*, 29.11.2020, (<https://www.vecernji.hr/vijesti/dosje-o-bandicevoj-poskupjelost-zicari-lazi-aneksi-tuzbe-ljubavne-afere-osvete-1449799>).

Večernji list (2020), *USKOK i PNUŠKOK provode izvide o sljemenskoj žičari*, 27.11.2020, (<https://www.vecernji.hr/vijesti/uskok-i-pnuskok-provode-izvide-o-sljemenskoj-zicari-1449498>).

Liite II: Maavierailu Kroatiaan

Komission yksiköt järjestivät huhti- ja toukokuussa 2021 virtuaalikokouksia seuraavien tahojen kanssa:

- Asianajajayhdistys
- Centre for Peace Studies
- Crosol
- Eturistiriitojen ratkaisemisesta vastaava komitea
- Euroopan parlamentin pääsihteeristö
- GONG
- Hallituksen korruptiontorjuntaneuvosto
- Hallituksen lainsäädäntövirasto
- Ihmisoikeustalo (HRH)
- Julkisten hankintamenettelyjen valvontakomitea
- Kansalaisjärjestöjen kanssa tehtävästä yhteistyöstä vastaava toimisto
- Korkein oikeus
- Korruptiontorjuntastrategian täytäntöönpanoa valvova parlamentaarinen kansallinen neuvosto
- Kroatian journalistien ammattiliitto
- Kroatian journalistiliitto
- Kroatian sanomalehtien julkaisijoiden liitto
- Kulttuuri- ja mediaministeriö
- Oikeus- ja hallintoministeriö
- Oikeusasiamiehen toimisto
- Peace Institute.
- PNUŠKOK – järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan erikoistunut kansallinen poliisivirasto
- Sähköisen viestinnän virasto
- Tietosuojavaltuutetun toimisto
- Tuomariyhdistys (tuomari Damir Kontrec)
- Valtion syyttäjäneuvosto
- Valtion syyttäjänvirasto (ml. korruptiota ja järjestäytyneitä rikollisuutta torjuvan viraston (USKOK) tehtäväkenttään liittyvät syytetoimet)

- Valtion tilintarkastusvirasto
- Valtion tuomarineuvosto

* Lisäksi komissio tapasi seuraavien organisaatioiden edustajia useissa horisontaalisissa kokouksissa:

- Alankomaiden Helsinki-komitea
- Amnesty International
- CIVICUS
- Demokratiaa koskeva eurooppalainen kumppanuus
- EuroCommerce
- Euroopan journalistiliitto
- Euroopan kansalaisfoorumi (European Civic Forum)
- Euroopan kansalaisvapauksien liitto
- Euroopan kansalaisyhteiskunta
- Euroopan kirkkojen konferenssi
- Euroopan nuorisofoorumi
- European Center for Non-for-Profit Law
- Front Line Defenders
- Human Rights House Foundation
- Human Rights Watch
- Ihmisoikeusjärjestöjen kansainvälinen liitto (FIDH)
- ILGA-Europe
- International Planned Parenthood Federation European Network (IPPF EN)
- Kansainvälinen lakimieskomissio (ICJ)
- Kansainvälinen lehdistöinstituutti (IPI)
- Lehdistön ja tiedotusvälineiden vapauden eurooppalainen keskus
- Lisääntymisoikeuksien keskus
- Open Society European Policy Institute
- Philanthropy Advocacy
- Protection International
- Toimittajat ilman rajoja
- Transparency International EU